Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Białymstoku
Obserwatorium Integracji Społecznej

Diagnoza stanu i potrzeb spółdzielni socjalnych z terenu województwa podlaskiego

Białystok 2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI
Podlaskie
ROPS
Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

SPIS TREŚCI

Wstęp ……... 3

Rozdział 1 Spółdzielnia socjalna jako podmiot ekonomii społecznej…….. 5

1.1 Definicja i cele spółdzielni socjalnej……...…… 5

1.2 Proces tworzenia spółdzielni socjalnych - założyciele i członkowie … 7

1.3 Ramy prawne określające warunki funkcjonowania spółdzielni socjalnych oraz źródła ich finansowania……..... 11

1.4 Spółdzielnie socjalne w Polsce w świetle danych statystycznych…..... 12

Rozdział 2 Metodologia badania własnego……..…….. 16

Rozdział 3 Diagnoza stanu i potrzeb spółdzielni socjalnych z terenu województwa podlaskiego……..…..…..…… 18

3.1 Struktura wewnętrzno – organizacyjna spółdzielni socjalnych w województwie podlaskim……..……. 18

3.2 Zakres działalności spółdzielni socjalnych……...…… 23

3.3 Kondycja finansowa spółdzielni socjalnych……. 30

3.4 Identyfikacja problemów podczas tworzenia i funkcjonowania spółdzielni socjalnych…….. 32

3.5 Otoczenie spółdzielni socjalnych…… 35

3.6 Przyszłość spółdzielni socjalnych……...…… 36

Wnioski……. 41

Zakończenie ……..…….. 43

Spis rysunków i wykresów……...…..…….. 45

Załącznik – narzędzie badawcze ……...…….. 48

Wstęp

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jest obecnie jednym z najważniejszych zagadnień i celów europejskiej polityki społecznej. Termin wykluczenie społeczne określa sytuację, w której dana jednostka będąca członkiem społeczeństwa nie może normalnie uczestniczyć w działaniach obywateli tego społeczeństwa, przy czym ograniczenie to nie wynika z jej wewnętrznych przekonań, ale znajduje się poza kontrolą wykluczonej jednostki [1]. Takie działanie stanowi wyzwanie dla instytucji reintegracji, przedsiębiorczości i gospodarki społecznej tj. klubów integracji społecznych, centrów integracji społecznej, spółdzielni socjalnych, grup samopomocowych itp.

Celem przedmiotowego raportu jest ukazanie spółdzielni socjalnej jako instrumentu odbudowy społecznej i zawodowej osób zagrożonych wyłączeniem społecznym. Przedmiotem analizy są spółdzielnie socjalne funkcjonujące na terenie województwa podlaskiego, które zajmują się reintegracją społeczną i zawodową osób zagrożonych marginalizacją społeczną. Istotą reintegracji jest to, aby osoby wykluczone bądź zagrożone wykluczeniem społecznym stały się partnerami współdziałającymi, współwłaścicielami i współzarządcami działań, a nie stanowili jedynie przedmiot oddziaływań, co w znacznym stopniu skutkuje uzależnieniem, a co z tym związane z hamowaniem procesów usamodzielniania.

Spółdzielczość socjalna stwarzająca możliwość aktywizacji społecznej i zawodowej specyficznych i niejednokrotnie marginalizowanych środowisk inicjuje oddolne procesy przedsiębiorczości i samoorganizacji. Wpływa tym samym na poziom społecznej partycypacji w różnego rodzaju procesach zbiorowych. Zagadnienie to, wzbudziło zainteresowanie pracowników Obserwatorium Integracji Społecznej i skłoniło do głębszej analizy i refleksji nad tematem spółdzielczości jako elementu polityki społecznej w zakresie aktywnej integracji i zwiększania spójności społecznej. Niniejsza publikacja przedstawia wyniki badania przeprowadzonego w tym obszarze.

[1] *Przeciw wykluczeniu społecznemu*, red. M. Duda, B. Gulla, Wyd. Naukowe PAT, Kraków 2008, s.12

Raport składa się z trzech rozdziałów. W pierwszej części zaprezentowano ramy teoretyczne tematu tj. definicje, proces tworzenia spółdzielni socjalnych, podstawy prawne tworzenia tego podmiotu, jak również dane liczbowe o spółdzielczości w Polsce. W kolejnej części przedstawiono opis metodologiczny badania. Rozdział trzeci zawiera charakterystykę spółdzielni socjalnych funkcjonujących na Podlasiu. W tej części opracowania zidentyfikowano obszary i rodzaje działalności prowadzonych przez spółdzielnie, opisano sytuację finansową podmiotów, wskazano główne problemy pojawiające się zarówno na etapie tworzenia jak i ich funkcjonowania. Ponadto opisano otoczenie spółdzielni socjalnych oraz plany przyszłościowe członków analizowanych podmiotów.

Raport zawiera także wnioski i rekomendacje wypracowane na podstawie informacji uzyskanych w efekcie badania, które posłużą planowaniu rozwoju instrumentów wsparcia spółdzielni socjalnych w kolejnych latach funkcjonowania.

Rozdział I.

Spółdzielnia socjalna jako podmiot ekonomii społecznej

1.1 Definicja i cele spółdzielni socjalnej

Spółdzielnia socjalna jest jednym z podmiotów ekonomii społecznej. Jest to instytucja, która prowadzi działalność łączącą w sobie cele gospodarcze i społeczne. Podstawy prawne do prowadzenia tej jednostki stwarza Ustawa o spółdzielniach socjalnych[2].

Cechą charakterystyczną spółdzielni socjalnych jest pierwszeństwo celów społecznych nad maksymalizacją zysku. Spółdzielnia stwarza miejsca pracy osobom wykluczonym społecznie. Głównym celem spółdzielni jest zapewnienie pracy swoim członkom, czyli osobom, które z różnych powodów nie radzą sobie na rynku pracy. Praca w spółdzielni umożliwia podjęcie zatrudnienia, jak również stwarza szansę na zdobycie doświadczeń i umiejętności, które w przyszłości mogą zaowocować samodzielnością zawodową.

Rysunek 1. Cele spółdzielczości socjalnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych

[2] ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2006 Nr 94, poz. 651 z późniejszymi zmianami)

Z ustawy o spółdzielniach socjalnych wynika, że działania na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej członków spółdzielni są zadaniem obligatoryjnym[3].

B. Godlewska - Bujok, C. Miżejewski zauważają, **że reintegracja społeczna** obejmuje działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu[4]. A. Sobol stwierdza natomiast, że środki służące reintegracji społecznej mogą być przeznaczone **na działania o charakterze politycznym i obywatelskim** tj. na organizowanie i uczestnictwo w spotkaniach z politykami, urzędnikami na szczeblu rządowym, samorządowym, podpisywanie petycji, wspieranie różnego typu akcji. Mogą to być również działania **o charakterze pomocowym i prospołecznym**, które polegają na udzielaniu pomocy i wsparcia innym ludziom, niezależnie od swojej pracy, jak i uczestnictwa w różnego rodzaju organizacjach i stowarzyszeniach. Kolejny rodzaj działań ma **charakter kooperacyjny**. Odnosi się do działań mających na celu rozwój umiejętności współpracy i kooperacji z innymi. Służy wszelakiego rodzaju działalnościom o charakterze integracyjnym, jak: wspólne wyjazdy rekreacyjne, organizacja i uczestnictwo w rozgrywkach sportowych, gry zespołowe itp[5].

Zgodnie z ustawą o spółdzielniach socjalnych **reintegracja zawodowa** obejmuje działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. W tym przypadku działania spółdzielni oraz możliwe wydatki dotyczą zwiększenia motywacji członków spółdzielni socjalnej do podwyższenia kwalifikacji zawodowych, odnalezienia własnej ścieżki rozwoju i kariery zawodowej poprzez pracę z doradcami zawodowymi (np. psychologiem pracy), a w konsekwencji zdobycia wykształcenia, zawodu lub umiejętności umożliwiających samorealizację zawodową[6]. Reintegracja zawodowa członków spółdzielni pełni dwa strategiczne cele. Pozwala uzyskać lub zaktualizować wykształcenie i kwalifikacje zawodowe a w efekcie zwiększa profesjonalizm oraz efektywność działania spółdzielni.

[3] § 2, pkt. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2006 Nr 94, poz. 651),

[4] B. Godlewska-Bujok, C. Miżejewski, *Ustawa o spółdzielniach socjalnych. Komentarz*, Departament Pożytku Publicznego MPiPS, Warszawa 2012, s. 19

[5] A. Sobol, Społeczne aspekty działalności spółdzielni socjalnych, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa 2009, s.19-21

[6] § 2, pkt. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, (Dz.U. 2006 nr 94 poz. 651)

Poprzez kursy zawodowe, szkoły pozwalające uzyskać tytuł zawodowy czy też szkolenia zawodowe, członkowie spółdzielni mają coraz większy zasób instrumentów, stając się tym samym bardziej atrakcyjni na rynku pracy[7].

Spółdzielnie socjalne mają również możliwość prowadzenia **działalności oświatowo – kulturalnej** na rzecz swoich członków oraz środowiska lokalnego. Członkowie spółdzielni socjalnej mogą w drodze Walnego Zgromadzenia podjąć Uchwałę o sposobie realizacji tego typu celów. W taki właśnie sposób spółdzielnia może utworzyć np. dom kultury, w ramach którego będą prowadzone różnego rodzaju kółka zainteresowań, zajęcia o profilu hobbistycznym czy też zajęcia sportowe. Spółdzielnia może w ramach działalności oświatowo - kulturalnej zorganizować wypoczynek letni czy zimowy dla dzieci czy prowadzić zajęcia warsztatowe[8].

1.2. Proces tworzenia spółdzielni socjalnych - założyciele i członkowie

O tym, kto może założyć oraz być członkiem spółdzielni socjalnej wskazuje ustawa o spółdzielniach socjalnych w paragrafach 4 i 5. Założycielami przedmiotowego podmiotu ekonomii społecznej mogą być **osoby fizyczne** jak również **osoby prawne**. W przypadku spółdzielni, których założycielami są osoby fizyczne powinien być zachowany wymóg, iż liczba członków nie może być mniejsza niż 5 osób i większa niż 50. Wyjątek dotyczy tylko spółdzielni, które zostały przekształcone ze spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych[9].

Do założenia spółdzielni socjalnej uprawnione są trzy grupy **osób fizycznych**. Pierwszą z nich stanowią **osoby bezrobotne**[10]. Druga grupa to osoby wskazane w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym. Na poniższym rysunku zaprezentowano kategorie uprawnionych grup osób.

[7] B. Godlewska-Bujok, C. Miżejewski, *Ustawa o spółdzielniach socjalnych. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 20
[8] § 2, pkt.3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. 2006 nr 94 poz. 651)
[9] Także, § 5, pkt.
[10] w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy

Rysunek 2. Inne osoby uprawnione do założenia spółdzielni socjalnej na podstawie Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym

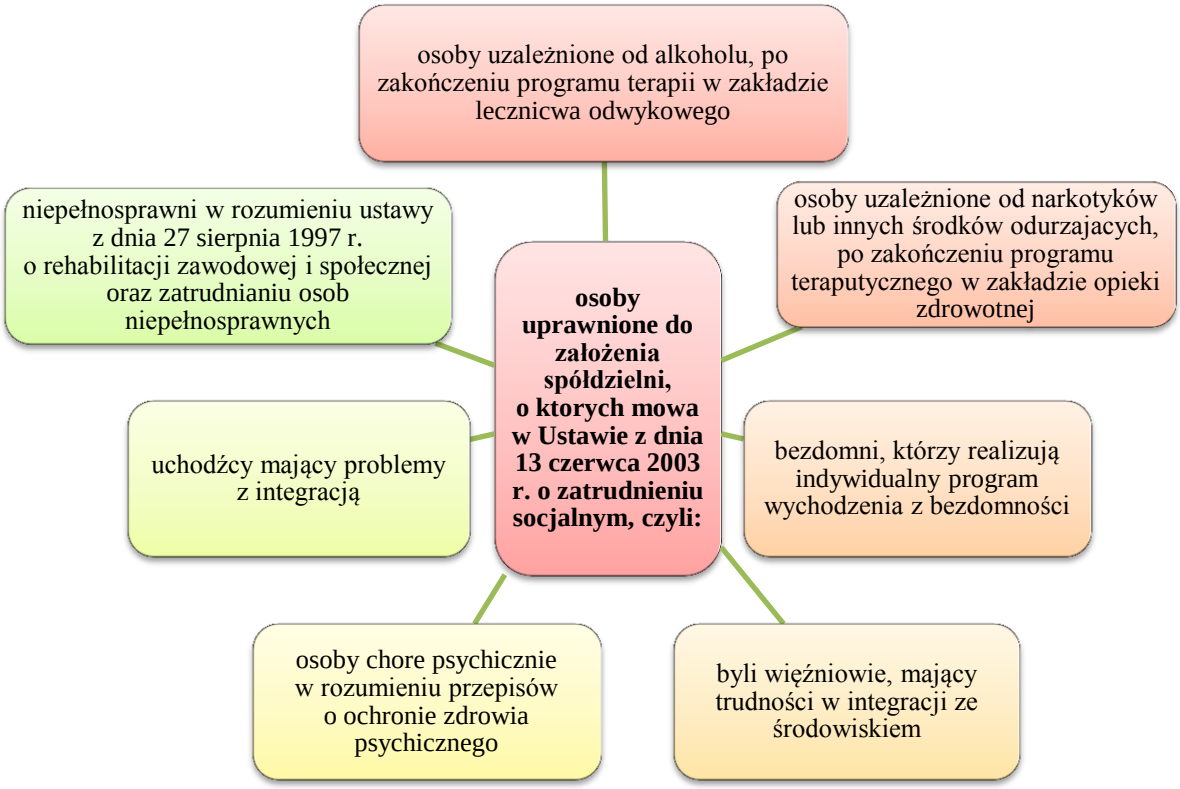

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym

Trzecią kohortę osób fizycznych upoważnionych do założenia spółdzielni socjalnej tworzą **osoby niepełnosprawne**[11]. Są to osoby dotknięte niepełnosprawnością, potwierdzoną przez instytucję orzeczniczą. Istnieją trzy stopnie niepełnosprawności tj. znaczny, umiarkowany i lekki.

Warunkiem przystąpienia do spółdzielni socjalnej jest posiadanie odpowiedniego zaświadczenia, które potwierdza przynależność do następujących grup społecznych: grupy osób niepełnosprawnych, bezrobotnych, uzależnionych od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, psychicznie chorych, uchodźców, bezdomnych lub osób zwolnionych z zakładu karnego.

Spółdzielnie socjalne mogą być zawiązane również przez **osoby prawne**. Na poniższym rysunku zaprezentowano kategorie takich osób.

[11] w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Rysunek 3. Kategorie osób prawnych upoważnione do założenia spółdzielni socjalnej

Źródło: opracowanie własne

Pierwszą grupę osób prawnych stanowią **organizacje pozarządowe.** Są to jednostki, które nie należą do sektora finansów publicznych oraz osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej i nie działające w celu osiągniecia zysku, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną. Najczęściej są to: stowarzyszenia oraz fundacje, jak również inne formy, typu uczniowski klub sportowy czy koło gospodyń wiejskich posiadające osobowość prawną. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z zakresu stosowania ustawy wyłącza partie polityczne, związki zawodowe i organizacje pracodawców a także samorządy zawodowe i fundacje utworzone przez partie polityczne[12].

Kolejną osobą prawną upoważnioną do założenia spółdzielni socjalnej są **jednostki samorządu terytorialnego**. Kwestię osobowości prawnej poszczególnych jst określają ustawy: o samorządzie gminnym[13], powiatowym[14] oraz województwa[15].

Upoważnienie do tworzenia podmiotu ekonomii społecznej jakim są spółdzielnie socjalne posiadają również **kościelne osoby prawne[16]**. W Kościele Katolickim osobami takimi mogą być: Konferencja Episkopatu Polski oraz terytorialne jednostki organizacyjne tj. metropolie, archidiecezje, diecezje, administratury apostolskie, parafie. Osobami prawnymi są również: kościoły rektoralne (rektoraty), Caritas Polska, Caritas danej diecezji, Papieskie Dzieła Misyjne. Osobami prawnymi są również personalne jednostki organizacyjne Kościoła.

[12] § 4, pkt.8 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. 2006 nr 94 poz. 651)
[13] Dz.U. 2013 poz. 594
[14] Dz.U. 2013 poz. 595
[15] Dz.U. 2013 poz. 594
[16] § 4, pkt.10 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. 2006 nr 94 poz. 651)

Istotne uwagi jest również to, kto może zostać członkiem spółdzielni. Jak się okazuje kompetencje do bycia nim posiadają osoby, które są założycielami podmiotu. Są to również osoby, które spełniają pewne kryteria. Członkami spółdzielni socjalnych mogą być osoby, których praca na rzecz spółdzielni socjalnej wymaga szczególnych kwalifikacji, których nie posiadają pozostali członkowie. Warunkiem jest, iż liczba takich członków nie może być większa niż 20% wszystkich członków. Przekroczenie tego limitu tworzy podstawę do jej likwidacji. Pracę na rzecz spółdzielni socjalnej mogą świadczyć także wolontariusze[17].

Spółdzielnie socjalną można utworzyć na **dwa sposoby**. Po pierwsze **w trybie indywidualnym**, kiedy założycielami są osoby bezrobotne, niepełnosprawne i inne spełniające warunki ustawy bądź **w trybie zinstytucjonalizowanym** - za pośrednictwem i przy pomocy Centrum Integracji Społecznej oraz poprzez przekształcenie Spółdzielni Inwalidów lub Spółdzielni Niewidomych. Poniższy rysunek prezentuje etapy zakładania spółdzielni socjalnej[18].

Rysunek 4. Etapy założenia spółdzielni socjalnej

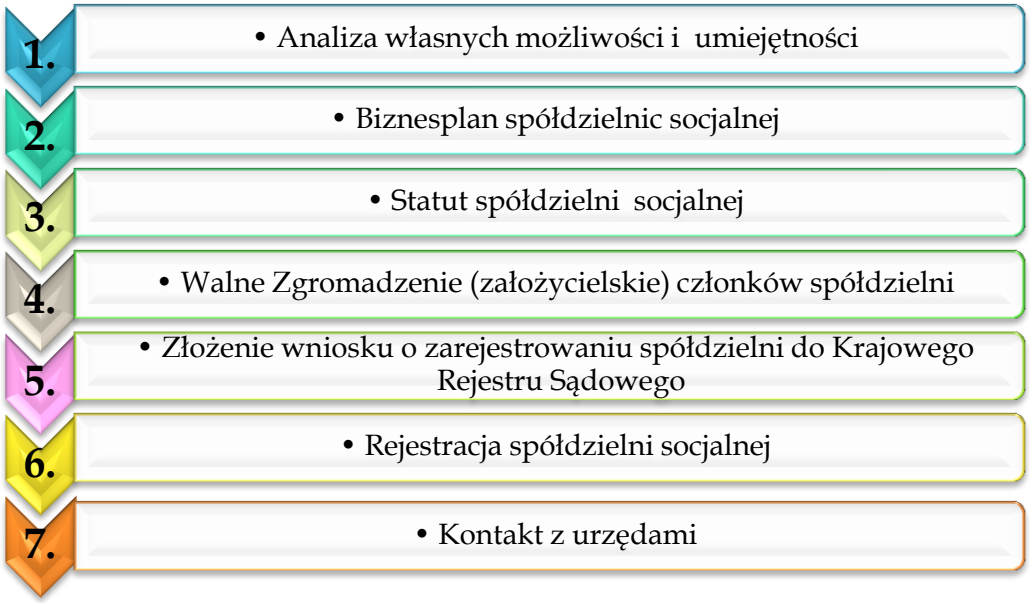

Źródło: opracowanie własne

[17] Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, Dz.U. 2006 nr 94 poz. 651, § 4, pkt.8
[18] R. Dobkowski, D. Węgierski, *Jak założyć spółdzielnię socjalną… (stan prawny 31.10.2012)*, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Spółdzielczości i Przedsiębiorczości Lokalnej WAMA-COOP, Olsztyn 2012, s. 24-36

1.3 Ramy prawne określające warunki funkcjonowania spółdzielni socjalnych oraz źródła ich finansowania

Poszukiwanie nowych form aktywizacji osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w Polsce regulują przepisy ustawy z 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143). Dokument ten jako pierwszy definiuje pojęcia – „wykluczenia społecznego", „zatrudnienia socjalnego jako formy uczestnictwa w centrach i klubach integracji społecznej" oraz tak zwanego „wspieranego zatrudniania między innymi w ramach własnej działalności gospodarczej w formie spółdzielni". Ustawa ta po raz pierwszy wskazuje na możliwość aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym opuszczających centra integracji społecznej poprzez założenie spółdzielni pracy[19].

A. Izdebski i M. Ołdak zauważyli, że samo pojęcie „spółdzielnia socjalna" po raz pierwszy pojawiło się w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy[20]. Wówczas to wprowadzono możliwość stworzenia nowej kategorii podmiotu, specyficznego rodzaju spółdzielni pracy, nienastawionej na maksymalizację zysku. W związku z istotną rolą spółdzielni socjalnych w polityce rynku pracy i systemie zabezpieczenia społecznego rozpoczęto prace nad odrębnym aktem prawnym, regulującym status nowego podmiotu. W efekcie 27 kwietnia 2006 roku uchwalono ustawę o spółdzielniach socjalnych[21]. Tym samym utworzono nowy podmiot prawny, którego celem jest nie tylko prowadzenie działalności gospodarczej, lecz również działalność na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji członków spółdzielni.

Reasumując należy stwierdzić, iż podstawy prawne działania spółdzielni socjalnych określają następujące ustawy[22]:

- ✓ *Ustawa z dnia 16 wrzenia 1982r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. Nr 188 poz. 1848 z 2003r. oraz zmiana w Dz. U. nr 99 poz. 1001 (art.127) z 2004r.)*
- ✓ *Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. nr 99 poz. 1001 z 2004r.)*

[19] A. Izdebski, M. Ołdak, *Spółdzielczość socjalna w Polsce w świetle wyników badania - Monitoring spółdzielni socjalnych 2010*, s.110
[20] Dz. U. 2004 Nr 99, poz. 1001
[21] Dz. U. 2006 Nr 94 poz. 651
[22] http://www.owies.org.pl/media/kompendium-wiedzy-z-ss.pdf

- ✓ *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. nr 122 poz. 1143 z 2003 r.) oraz zmiany: Dz. U. nr 69 poz.624 z 2004r. (art.6) i Dz. U. nr 99 poz. 1001 (art.137) także z 2004r.)*
- ✓ *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.Nr.96, poz. 873 z 2003r.)*
- ✓ *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 grudnia 2003 r. w sprawie wzoru wniosku o zwrot opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu (Dz.U. z 2004 nr 3 poz. 18)*
- ✓ *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 26 października 2004 r. w sprawie wzorów dokumentów niezbędnych do utworzenia spółdzielni socjalnej (Dz.U. z 2004 nr 240 poz. 2412)*
- ✓ *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651).*

1.4 Spółdzielnie socjalne w Polsce w świetle danych statystycznych

Sektor spółdzielczy bez wątpienia pełni ogromne znaczenie w procesie aktywizacji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie. Spółdzielnie socjalne poprzez swój charakterystyczny system działania wzbogacają rynek jak również dywersyfikują system gospodarczy. Istotne znaczenie odgrywają również w zatrudnianiu osób mających trudności w odnalezieniu się na rynku pracy tj. grup wykluczonych społecznie.

Z Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej wynika, że „spółdzielnie zatrudniają trzykrotnie więcej osób niepełnosprawnych niż w całej gospodarce narodowej (11,6% i 3,6%) średni odsetek zatrudnionych kobiet w spółdzielniach wynosi 59% w stosunku do całej gospodarki narodowej - 45%, utrzymują w długoletnim zatrudnieniu osoby, będące w wieku niemobilnym lub emerytalnym (53% do 36%, a także zatrudniają więcej osób o słabszym wykształceniu (78% do 68,3%)”[23].

Sektor spółdzielczy w Polsce liczy ponad 17 tysięcy spółdzielni zarejestrowanych w systemie REGON, z czego czynne podmioty gospodarcze stanowią prawie

[23] Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, projekt: czerwiec 2012

9 tysięcy[24]. Podmioty te zrzeszają ponad 8 milionów członków i zatrudniają około 400 tysięcy pracowników, w tym 265,9 tysięcy w spółdzielniach zatrudniających 10 osób i więcej[25].

Sektor ten jest niezwykle zróżnicowany, przeważająca liczba (62%) działających obecnie organizacji (spółdzielni) powstało przed 1989 rokiem. Pierwszą grupę spółdzielni, których celem jest zatrudnienie stanowią[26]:

- 648 - tradycyjnych spółdzielni pracy,
- 224 - spółdzielni inwalidów i niewidomych,
- 9 - spółdzielni rękodzieła ludowego „Cepelia",
- 601 - spółdzielni socjalnych.

Spółdzielnie związane z funkcją prozatrudnieniową dają pracę około 60 tysiącom osób, z czego 45 tysięcy to członkowie spółdzielni[27].

Dane statystyczne ogólnopolskie informują, że w rolnictwie i jego otoczeniu funkcjonowało ponad 1.081 czynnych spółdzielni. Na poniższym rysunku zaprezentowano ich klasyfikację. Jak się okazuje największy udział w produkcyjnej obsłudze gospodarstw rolnych posiada spółdzielczość mleczarska.

Rysunek 5. Czynne spółdzielnie funkcjonujące w rolnictwie

Źródło: opracowanie własne

[24] według obliczeń Krajowej Rady Spółdzielczej
[25] Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012, GUS, Warszawa 2012, s. 228
[26] Materiały V Kongres Spółdzielczości, Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa 27 – 28 listopada 2012 r., str. 55 (dane z 1 marca 2012)
[27] Raport o spółdzielczości polskiej. Dokument przyjęty przez Zespół Międzyresortowy w dn. 19.01.2010 r.

W przypadku działalności handlowej odnotowuje się „dwie branże - „Społem" to 339 czynnych spółdzielni, ponad 35 tysięcy zatrudnionych pracowników i blisko 76 tysięcy członków, którzy swą pracę zawodową i działalność społeczną związali z tą organizacją, zaś „Samopomoc Chłopska" to 1.243 czynnych spółdzielni, które zrzeszają około 240 tysięcy członków i zatrudniają prawie 90 tysięcy pracowników"[28].

Analiza danych liczbowych wykazuje, że w sektorze finansowym w 2012 r. funkcjonowało 584 banków spółdzielczych, które zrzeszają około 2,5 miliona członków i obsługują 10,5 miliona klientów w 4.199 własnych placówkach. Banki spółdzielcze zatrudniały 31.265 pracowników. Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo - Kredytowe (68 spółdzielni obejmujących 1.974 kas wraz z oddziałami) na koniec 2012 roku przekroczyły 2,5 miliona członków[29].

Dane statystyczne informują o tym, że w kraju funkcjonowało 3,3 tysięcy spółdzielni mieszkaniowych, zatrudniających blisko 80 tysięcy pracowników, posiadających blisko 4,5 miliona członków. W ramach sektora spółdzielczego wyróżnia się również spółdzielnie uczniowskie. Według danych Fundacji Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej ich liczba to 5 tysięcy[30].

Dokonując zestawienia podmiotów ekonomii społecznej nie sposób pominąć spółdzielni socjalnych. Jak się okazuje liczba rzeczywiście aktywnych spółdzielni socjalnych nie jest do końca znana. Część podmiotów zakończyła swoją działalność, ale formalnie nie została wyrejestrowane. Dane pochodzące z Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych informują, że na koniec 2012 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowanych ich było 601.

Według badania „Monitoring Spółdzielni Socjalnych" przeprowadzonego w 2010 roku - 83% badanych spółdzielni zakładanych było przez osoby bezrobotne, zaś w 38,4% była przynajmniej jedna osoba niepełnosprawna. Analiza wyników wykazała, że w 2010 roku wśród badanych spółdzielni socjalnych zdecydowanie przeważały spółdzielnie małe, liczące od 5 do 9 członków. Nie więcej niż 10% spółdzielni liczyło 10

[28] Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, Projekt; czerwiec 2012
[29] www.skok.pl
[30] S. Nałęcz, J. Konieczna, *Sektor spółdzielczy – główny pracodawca gospodarki społecznej w Polsce*, w: S. Nałęcz (red.) „*Gospodarka społeczna w Polsce*", Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2008.

i więcej członków. Ponad 1/3 badanych spółdzielni zatrudniała dodatkowych pracowników, którzy nie byli członkami spółdzielni[31].

W świetle wyników badania spółdzielnie socjalne zajmują się przede wszystkim świadczeniem usług. W badanej populacji tylko 14% podmiotów deklarowało, że w obszarze swojej działalności posiada również działalność produkcyjną[32].

Przeważającą domeną aktywności badanych spółdzielni socjalnych były usługi z zakresu „dom i ogród", które stanowiły 43%, *(w tym: usługi porządkowe (sprzątanie), utrzymanie i konserwacja terenów zielonych, odśnieżanie, projektowanie domów i ogrodów, opieka nad grobami, usługi pralnicze, serwis sprzętu AGD/RTV oraz usługi florystyczne*). Kolejnym najczęściej wymienianym obszarem działalności gospodarczej było budownictwo (33,3%), *(tj. usługi elektryczne, elektroniczne, hydrauliczne, konserwatorskie, malarskie, remontowe, spawalnicze, stolarskie, ślusarskie oraz kamieniarskie)*. Kolejny obszar to – gastronomia (27,9%), *(w tym usługi cateringowe, organizacja imprez okolicznościowych oraz prowadzenie lokali gastronomicznych)*[33].

Głównym adresatem produktów i usług wytwarzanych w spółdzielniach socjalnych na terenie Polski w 2010 roku były osoby fizyczne (37%). W dalszej kolejności były to firmy prywatne (23%) oraz instytucje administracji publicznej (22%). Warto odnotować, iż organizacje pozarządowe (12%) oraz inne spółdzielnie socjalne (2%) były odbiorcami usług spółdzielni stosunkowo rzadko[34].

Monitoring Spółdzielni Socjalnych wykazał, że dominującą formą zatrudnienia była spółdzielcza umowa o pracę (55%) oraz umowa o dzieło (22%). Umowę zlecenie stosowało 20% spółdzielni. Najczęściej źródłem przychodów spółdzielni socjalnych w 2010 roku były przychody z otwartego rynku - 74%. W 2010 roku połowa spółdzielni uzyskała wynik ujemny z działalności gospodarczej, 27% zbilansowało przychody i koszty, zaś 23% wypracowało nadwyżkę bilansową[35].

[31] A. Izdebski, M. Ołdak, *Spółdzielczość socjalna w Polsce w świetle wyników badania - Monitoring spółdzielni socjalnych 2010*, s.116
[32] Tamże, s.118
[33] Tamże, s.118
[34] Tamże, s.120
[35] Tamże, s.122

Rozdział II

Metodologia badania własnego

Obszar spółdzielczości socjalnej odgrywa istotną rolę w sektorze ekonomii społecznej. Jest on niezwykle dynamiczny, a dane o jego funkcjonowaniu na terenie Polski przedstawiono w sposób kompleksowy w opracowaniu przygotowanym przez Departament Pożytku Publicznego (DPP) w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej. Jest to informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2010–2011 r. Mając na uwadze potrzebę zbadania efektywności wsparcia spółdzielni socjalnych w ramach Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (PO FIO), Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej przygotowało przedsięwzięcie badawcze pn. Monitoring spółdzielni socjalnych. Jego głównym celem było pozyskanie kompleksowej wiedzy o tych podmiotach, zdiagnozowanie ich obecnej kondycji ekonomicznej i społecznej oraz poznanie realnej pozycji na rynku pracy.

Wzorem tego badania Obserwatorium Integracji Społecznej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku w pierwsze połowie 2013r. przeprowadziło podobne badanie obejmujące spółdzielnie socjalne działające w województwie podlaskim.

Badaniu spółdzielni socjalnych przyświecał cel zebrania kompleksowych informacji o sytuacji spółdzielni socjalnych funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego. Ponadto celem było poznanie obecnych relacji pomiędzy spółdzielniami socjalnymi, a istniejącymi instrumentami wsparcia, a także wskazanie opinii spółdzielców o rozwiązaniach stosowanych w ramach dotychczasowego funkcjonowania. Uzyskana wiedza empiryczna posłuży do właściwego programowania rozwiązań strategicznych i planowania dalszego rozwoju instrumentów wsparcia spółdzielni socjalnych. Nie mniej istotną kwestią było uzyskanie opinii spółdzielców socjalnych na temat warunków, w jakich działają, problemów, które dotyczą ich organizacji, a także sposobu wykorzystania przez

spółdzielnie socjalne instrumentów wsparcia zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi.

Narzędziem do pozyskania informacji o spółdzielniach socjalnych zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego był kwestionariusz ankiety (por. załącznik do raportu), który został rozesłany do wszystkich zarejestrowanych spółdzielni socjalnych. Kwestionariusz składał się z 32 pytań zarówno otwartych jak i zamkniętych, czyli ze wskazaną kafeterią odpowiedzi. W badaniu aktywny udział wzięło 15 z 17 funkcjonujących wówczas spółdzielni socjalnych.

Rozdział III

Diagnoza stanu i potrzeb spółdzielni socjalnych z terenu województwa podlaskiego

3.1 Struktura wewnętrzno – organizacyjna spółdzielni socjalnych w województwie podlaskim.

Pierwszy obszar badawczy odnosił się do kwestii **wewnętrzno-organizacyjnych** spółdzielni socjalnych. Chodziło o zebranie informacji o tym, w jaki sposób spółdzielnie organizują swoją pracę. W szczególności koncentrowano uwagę na: ilości członków poszczególnych podmiotów, poziomie rotacji członków w składzie spółdzielni, stażu działalności, stopniu formalizacji działań.

Spośród funkcjonujących w pierwszej połowie 2013r. w województwie podlaskim 17 spółdzielni socjalnych najwięcej (6) zlokalizowanych jest w Łomży, trzy spółdzielnie funkcjonują w Suwałkach, a po dwie spółdzielnie w powiatach łomżyńskim, bielskim i białostockim. Tylko po jednej spółdzielni odnotowano w powiecie siemiatyckim i w mieście Białystok. Na uwagę zasługuje fakt, że w dziesięciu powiatach województwa podlaskiego nie odnotowano żadnej spółdzielni socjalnej (mapka 1).

Mapka 1. Rozkład liczby spółdzielni socjalnych w powiatach województwa podlaskiego

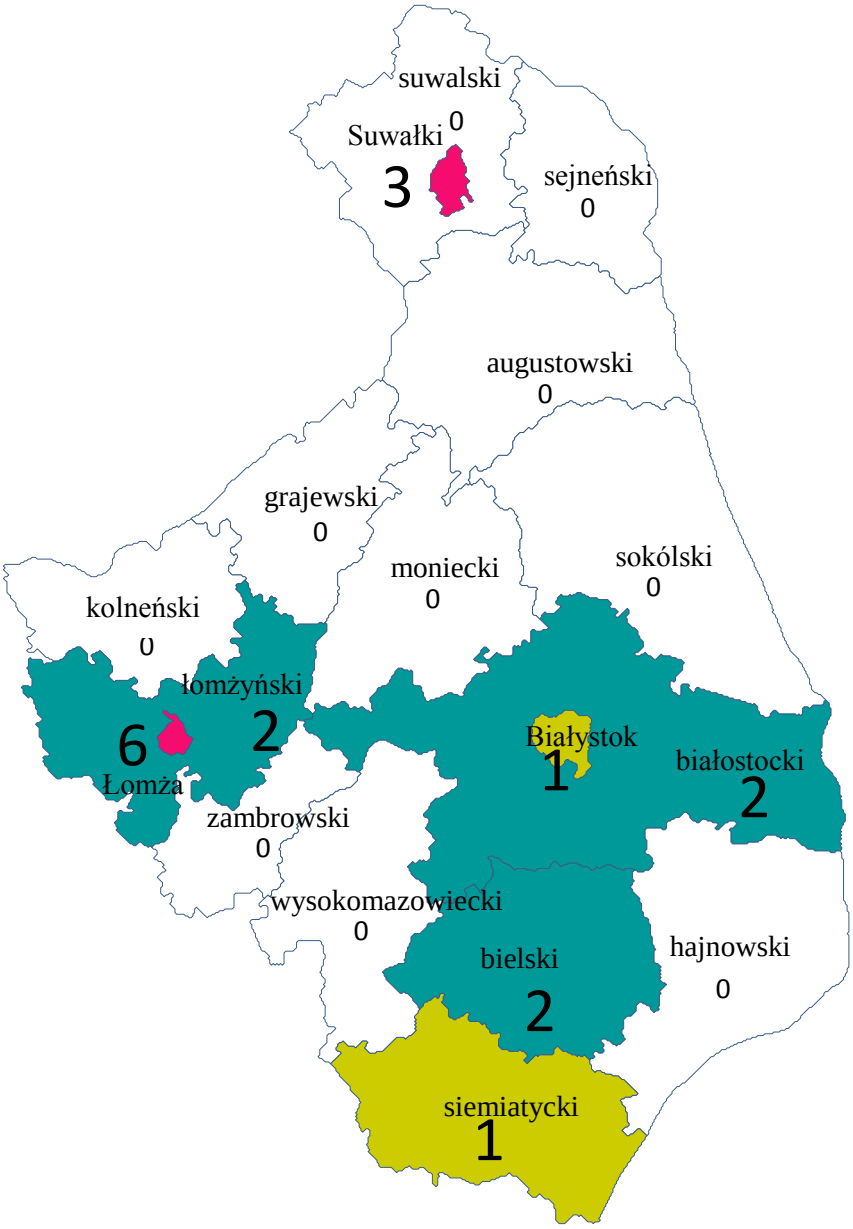

Źródło: opracowanie własne

W dalszej części opracowania przedstawiono wyniki uzyskane od 15 spółdzielni socjalnych, które wypełniły kwestionariusz ankiety.

Wśród badanych spółdzielni socjalnych największą grupę stanowiły spółdzielnie o krótkim czasie działalności, tj. takie, które zostały zarejestrowane w 2012r. (ok. 60%) oraz jedna założona w 2013r. Cztery najstarsze spółdzielnie zostały założone w 2010r. i aż trzy z nich zostały zlokalizowane w mieście Łomża.

Wszystkie badane spółdzielnie socjalne założone zostały przez osoby fizyczne. Przeciętna liczba członków założycieli badanych spółdzielni socjalnych wynosiła 6,6.

W większości spółdzielni kształtowała się ona na poziomie 5 członków. W trzech spółdzielniach liczba założycieli była nie mniejsza niż 10.

Wykres 1. Udział spółdzielni socjalnych w badanej zbiorowości wg aktualnej liczby członków N=(15)

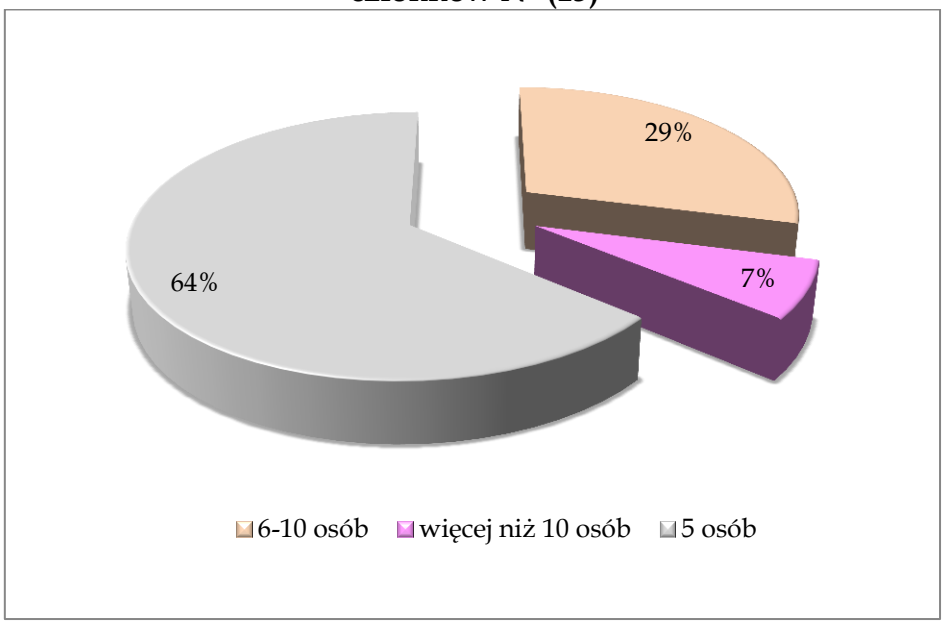

Źródło: opracowanie własne

Główną grupą, spośród której rekrutuje się większość członków założycieli spółdzielni socjalnych są osoby bezrobotne. Uwagę zwraca również stosunkowo wysoki odsetek spółdzielni mających w składzie członków założycieli osoby niepełnosprawne (33,33%). Z drugiej strony należy podkreślić, iż w składzie podmiotów założycielskich badanych spółdzielni nie było: osób zwalnianych z zakładów karnych, uzależnionych od narkotyków lub od alkoholu, chorych psychicznie, uchodźców czy bezdomnych.

Wykres 2. Udział założycieli badanych spółdzielni socjalnych (%) N=(15)

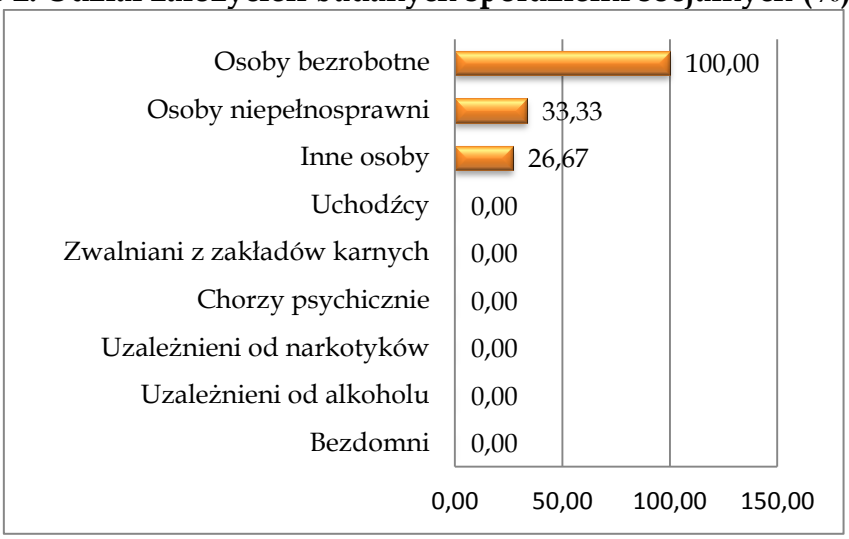

Źródło: opracowanie własne

W kwestionariuszu ankiety zawarto pytanie odnośnie zmiany liczby członków spółdzielni na koniec roku 2012 w porównania do roku poprzedniego. Dwie jednostki wskazały na wzrost liczby członków, w czterech spółdzielniach liczba członków się nie zmieniła. Pozostałe badane spółdzielnie nie wypowiedziały się w tym zakresie z uwagi na fakt ich rejestracji w 2012 lub 2013 roku.

Spółdzielnie socjalne są szczególnym podmiotem ekonomii społecznej. Ich celem jest zwiększenie szansy osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym na usamodzielnienie się i odnalezienie się na rynku pracy. Spółdzielnie stwarzają miejsca pracy osobom wykluczonym społecznie pochodzącym z marginalizowanych środowisk. Wśród badanych spółdzielni dominującą formą zatrudnienia jest spółdzielcza umowa o pracę, aż 12 spółdzielni stosowało tę formę zatrudnienia. Łącznie we wszystkich spółdzielniach z takiej formy zatrudnienia korzysta 82% osób zatrudnionych w spółdzielniach. Kolejną wskazywaną formą zatrudnienia była umowa zlecenie - 5 spółdzielni korzystało z tej formy zatrudnienia, a łącznie we wszystkich spółdzielniach zatrudnionych było 11 osób na umowę zlecenie (12% ogółu zatrudnionych). Najrzadziej stosowaną formą była umowa o dzieło, bowiem z takiej formy skorzystały dwie spółdzielnie, które łącznie zatrudniły w takiej formie 6 osób (6% zatrudnionych). Podlaskie spółdzielnie socjalne nie korzystały z formy umowy o racę nakładczą.

Wykres 3. Członkowie spółdzielni według form zatrudnienia

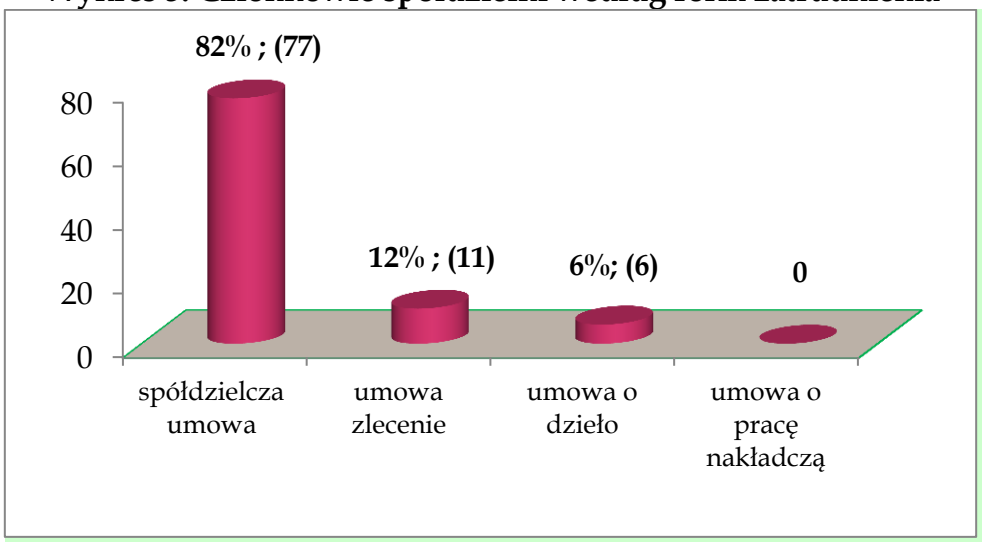

Źródło: opracowanie własne

Na uwagę zasługuje fakt, iż niemal połowa badanych spółdzielni zatrudniała osoby z orzeczonym stopniem niepełnosprawności. Łącznie w badanych spółdzielniach znalazło pracę 22 osoby z orzeczonym stopniem niepełnosprawności.

Cztery z badanych spółdzielni zatrudniały dodatkowych pracowników nie będących członkami spółdzielni. Łączna liczba takich pracowników wynosiła 21.

Jak wskazują wyniki analizy w 2012 roku w porównaniu do 2011 roku nie doszło do niekorzystnych zmian poziomu zatrudnienia w badanej zbiorowości. Trzy spółdzielni nie miało zmian w liczbie zatrudnionych. Pozostałe spółdzielnie nie wypowiedziały się w kwestii zmian zatrudnienia w 2012 roku w porównaniu do roku poprzedniego, ponieważ zostały założone w 2012 lub 2013 roku. Tylko jedna z badanych spółdzielni korzysta z pomocy wolontariuszy.

3.2 Zakres działalności spółdzielni socjalnych

Drugi obszar badania dotyczył **zakresu działalności spółdzielni socjalnych**. W tym przypadku ogniskowano uwagę na aktywności zarówno gospodarczej, jak i społecznej poszczególnych podmiotów. Z perspektywy działalności gospodarczej w badaniu interesowano się:

- aktywnościami gospodarczymi spółdzielni socjalnych – czy zwykle koncentrują się one na jednej specyficznej branży, czy też działają w wielu różnych,
- obszarami działalności gospodarczej – co decyduje o wyborze obszaru,
- nabywcami produktów/usług wytwarzanych w spółdzielniach,
- oceną własnych szans spółdzielców w konkurencji z innymi na rynku.

W przypadku aktywności w obszarach społecznych zbierano informacje o:

- typach działań społecznych podejmowanych na rzecz środowiska,
- formach najczęściej podejmowanych działań,
- czy podejmowane działania ograniczają się jedynie do członków, czy też swym zasięgiem obejmują większe społeczności,
- czy aktywność społeczna badanych podmiotów wpisuje się w sferę pożytku publicznego.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę jej członków. Ustawodawca wskazuje również, iż poza prowadzeniem działalności gospodarczej spółdzielnia socjalna ma obowiązek prowadzić działania na rzecz:

- społecznej reintegracji jej członków, tj. podejmuje działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u nich umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu;
- zawodowej reintegracji jej członków, tj. podejmuje działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

Ponadto spółdzielnia może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Badane spółdzielnie wskazywały obszary i rodzaje działalności w podziale na usługi i produkcję. Omawiając wyniki charakteryzujące obszary działalności gospodarczej spółdzielni socjalnych na wstępie należy podkreślić, że spółdzielnie socjalne zajmują się przede wszystkim świadczeniem usług. W badanej zbiorowości jedynie 3 spółdzielnie deklarowały, że w zakresie swojej aktywności mają także działalność produkcyjną, która najczęściej wiązała się z produkcją wyrobów tekstylnych.

Wykres 4. Obszary działalności gospodarczej spółdzielni społecznych – rozkład liczby wskazań N=(15)

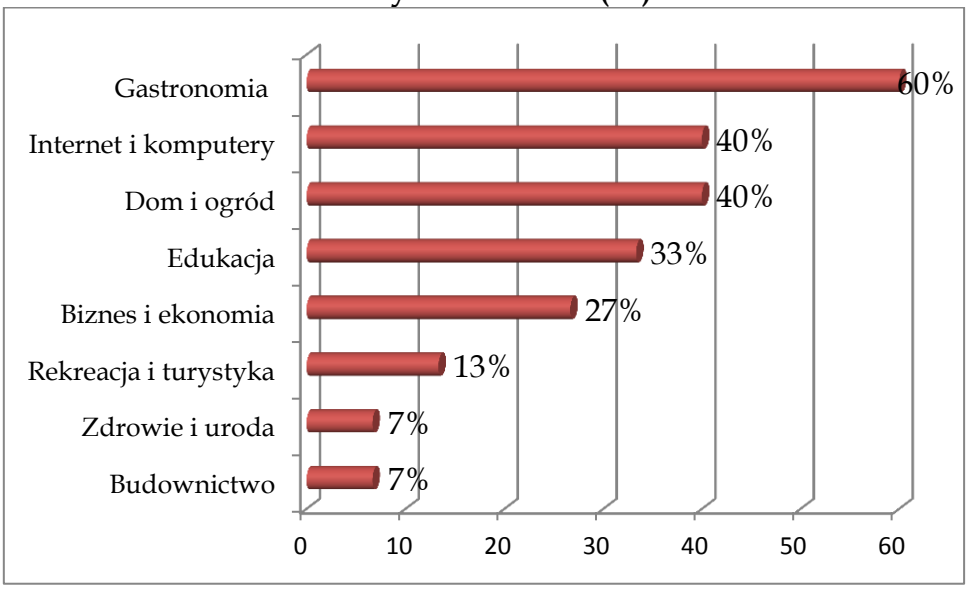

Źródło: opracowanie własne

Dominującym obszarem działalności badanych spółdzielni socjalnych była gastronomia, bowiem 60% badanych spółdzielni wskazało na ten obszar działalności, w ramach której zajmowano się cateringiem (4 spółdzielnie), prowadzono lokale gastronomiczne (3 spółdzielnie), a także organizowano imprezy okolicznościowe (2 spółdzielnie). Kolejne popularne wśród spółdzielni socjalnych obszary działalności to usługi z zakresu Internet i komputery oraz z zakresu dom i ogród (po 40% spółdzielni). Wśród usług związanych z Internetem i komputerami po dwie

spółdzielnie zajmowały się administrowaniem i pozycjonowaniem stron www oraz tworzeniem stron www, po jednej spółdzielni odnotowano przy usługach związanych z serwisem komputerowym oraz sklepami internetowymi. Do usług występujących w ramach działalności spółdzielni i związanych z obszarem dom i ogród należy zaliczyć działalność spółdzielni związaną z usługami porządkowymi (4 spółdzielnie), a także opiekę nad grobami oraz terenami zielnymi (po jednej spółdzielni).

Tabela 1. Liczba spółdzielni realizujących poszczególne usługi w spółdzielniach socjalnych

OBSZAR	USŁUGA	LICZBA SPÓŁDZIELNI
Gastronomia (9)	catering	4
	lokale gastronomiczne	3
	imprezy okolicznościowe	2
Internet i komputery (6)	strony www	2
	serwis komputerowy	1
	sklepy internetowe	1
	tworzenie stron www	2
Dom i ogród (6)	opieka na grobami	1
	usługi porządkowe	4
	tereny zielone	1
Edukacja (5)	korepetycje	1
	szkolenia	2
	świetlice	2
Biznes i ekonomia (4)	doradztwo finansowe	1
	usługi reklamowo - marketingowe	1
	prowadzenie sklepu	2
Produkcja (3)	tekstylia	2
Rekreacja i turystyka (2)	imprezy sportowe i integracyjne	1
	wypożyczanie sprzętu	1
Zdrowie i uroda (1)	usługi opiekuńcze	1
Budownictwo (1)	usługi konserwatorskie	1

Kolejnym dość często wskazywanym polem działalności gospodarczej badanych podmiotów była edukacja (33,3%). Jedna ze spółdzielni zajmowała się udzielaniem korepetycji, dwie spółdzielnie mają w swej ofercie przeprowadzanie szkoleń i dwie zajmują się prowadzeniem świetlicy.

Następny wskazywany obszar usług to biznes i ekonomia, gdzie swoją działalność odnajduje 27% badanych spółdzielni socjalnych. Dwie z nich zajmują się

prowadzeniem sklepu, jedna prowadzi doradztwo finansowe i jedna zajmuje się usługami reklamowo-marketingowymi.

Tylko jedna ze spółdzielni prowadzi usługi związane ze zdrowiem i urodą i są to usługi opiekuńcze. Również tylko jedna spółdzielnia zajmuje się usługami w obszarze budownictwa, a są to usługi konserwatorskie.

Innym wskazywanym obszarem była działalność Centrów Telefonicznych, którą wskazała jedna z badanych spółdzielni.

Kluczowym czynnikiem decydującym o powodzeniu przedsięwzięcia wdrażanego przez podmioty gospodarcze jest właściwe określenie profilu planowanej działalności. Wybór przedmiotu działalności gospodarczej dokonywany przez spółdzielnie socjalne jest zagadnieniem interesującym, gdyż nie są one nastawione jedynie na maksymalizację zysku ekonomicznego. W związku z tym badanym zadano pytanie o to, jakie czynniki przesądziły o wyborze profilu działalności. W świetle zebranych danych okazało się, że wybór obszaru działalności gospodarczej spółdzielni socjalnych najczęściej uwarunkowany był posiadanym przez jej członków wykształceniem i umiejętnościami (66,7%) oraz rozpoznaniem potrzeb rynkowych (66,7%). Analizując uzyskane w wyniku badania dane można powiedzieć, że właśnie te dwie strategie wyboru działalności gospodarczej przez spółdzielnie socjalne wyraźnie dominowały. Strategia indywidualnych przekonań członków - założycieli stosowana była przez co trzecią z badanych spółdzielni. Kolejna, pod względem częstości wykorzystywania, strategia wyboru przedmiotu działalności to sygnały ze strony rodziny, znajomych, mieszkańców o zapotrzebowanie na dane produkty czy usługi (20% wskazań). Dwie spółdzielnie wskazały na wykorzystanie w swojej działalności istniejącego pomysłu na działalność, a jedna spółdzielnia wykorzystała swoje zasoby do prowadzenia danej działalności. Żadna z badanych spółdzielni nie wskazała na doświadczenie w prowadzeniu działalności w ramach innej formy prawnej (np. stowarzyszenia).

Wykres 5. Uwarunkowania wyboru obszaru działalności gospodarczej spółdzielni socjalnych – rozkład liczby wskazań N=(15)

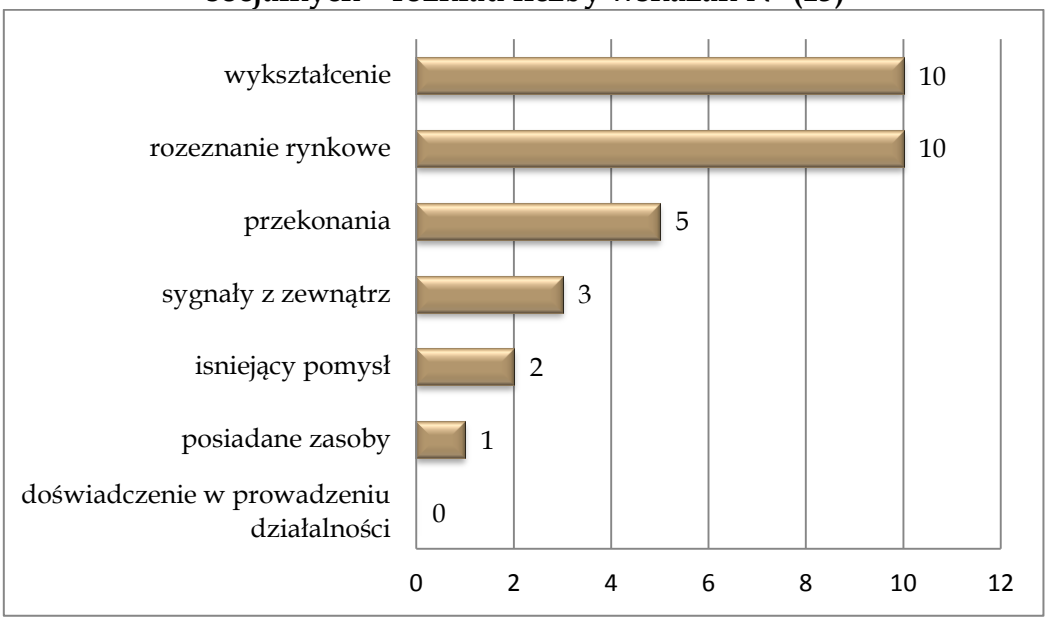

Źródło: opracowanie własne

Ważnym problemem z punktu widzenia poznawczego, jak i ewentualnych praktycznych działań jest pytanie o to, kto korzysta z wytworów pracy spółdzielców. W świetle zebranego materiału okazuje się, że głównym odbiorcą produktów i usług powstających w spółdzielniach socjalnych były osoby fizyczne (86,7%), na kolejnym miejscu lokowały się firmy prywatne (53,3%). Stosunkowo rzadko odbiorcami produktów/usług spółdzielni były inne spółdzielnie oraz instytucje administracji publicznej (13,3%), a także organizacje pozarządowe (6,7%).

Wykres 6. Główni klienci badanej zbiorowości spółdzielni socjalnych – rozkład liczby wskazań N=(15)

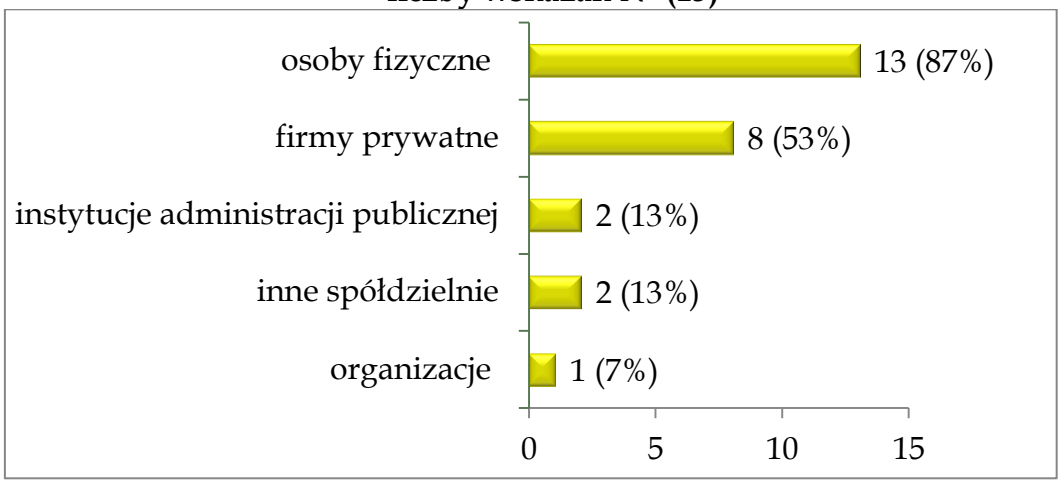

Źródło: opracowanie własne

Wyniki badania pokazują, że mniej niż połowa badanych spółdzielni (6) poza działalnością gospodarczą, prowadzi także działania w sferze społecznej lub kulturalno-oświatowej. Najczęściej są to działania o charakterze społecznym na rzecz członków spółdzielni, wśród których najpopularniejsze to okresowe spotkania integracyjne w miejscu prowadzenia działalności (4 wskazania), wspólne spędzanie czasu wolnego, np. wspólne wyjścia do kina, do teatru, gry zespołowe (2 wskazania), czy też przeprowadzanie szkoleń dla chętnych członków spółdzielni np. z zakresu komunikacji interpersonalnej, obsługi komputera, nauki języków obcych (2 wskazania). Podobną popularnością cieszą się takie działania jak: informowanie spółdzielców o organizowanych na terenie gminy konkursach, uroczystościach, wydarzeniach kulturalnych oraz prowadzenie wzajemnej pomocy pomiędzy członkami spółdzielni i ich rodzinami (grupy wsparcia, grupy samopomocowe).

W ramach działalności społecznej spółdzielnie zajmują się również działaniami o charakterze kooperacyjnym, np. takimi jak wspieranie akcji i kampanii (3 spółdzielnie), współorganizacja imprez charytatywnych czy okolicznościowych (2 spółdzielnie) oraz organizacja lokalnych imprez sportowych (1 spółdzielnia). Dodatkowo jedna z badanych spółdzielni wskazała w ramach swojej działalności wskazała następujące elementy: działalność w ramach lokalnego partnerstwa, wspieranie innych podmiotów ekonomii społecznej, działalność na rzecz aktywizacji mieszkańców wsi oraz promocja gminy i powiatu. Inna ze spółdzielni wskazała na uczestnictwo w tworzeniu Klastra na rzecz ekonomii społecznej oraz uczestnictwo Paktu na rzecz ekonomii społecznej.

W ramach działań o charakterze obywatelskim dwie z badanych spółdzielni wskazało na aktywność w organizacjach i stowarzyszeniach, a jedna ze spółdzielni prowadzi działalność związaną z organizowaniem i uczestnictwem w spotkaniach oraz działalność lobbingową i rzeczniczą.

W celu lepszego rozpoznania typów działań społecznych prowadzonych przez spółdzielnie socjalne w badaniu wylistowano całą gamę działań zaliczanych do sfery pożytku publicznego i zapytano spółdzielców, czy ich aktywność wpisuje się w przestrzeń takiej działalność. Jak się okazało ponad połowa badanych spółdzielni

socjalnych (8) prowadzi takie działania, które ustawodawca zalicza do sfery pożytku publicznego.

Jeśli chodzi o sfery pożytku publicznego to najwięcej spośród badanych stwierdziło, że prowadzi działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (5 wskazań). Inne działania wskazywane przez badane spółdzielnie zamieszczono na poniższym wykresie.

Tabela 2. Najczęściej prowadzone rodzaje działalności w sferach pożytku publicznego – liczba spółdzielni socjalnych prowadzących tego typu działania N=(15)

działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	5
pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób	3
działalności na rzecz osób niepełnosprawnych	3
działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym	3
przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym	3
ochrony i promocji zdrowia	2
promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy	2
działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości	2
działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych	2
nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania	2
wypoczynku dzieci i młodzieży	2
upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji	2
działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów	2
działalności charytatywnej	1
podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej	1
działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn	1
wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu	1
ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego	1
turystyki i krajoznawstwa	1
działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka	1

Źródło: opracowanie własne

3.3 Kondycja finansowa spółdzielni socjalnych

Trzeci, obszar badania dotyczył **kondycji finansowej** spółdzielni socjalnych. W tej części chodziło o poznanie stanu faktycznego i prognoz dotyczących jego zmian w najbliższej przyszłości.

Spółdzielnie zostały zapytane o rodzaj wsparcia finansowego na założenie spółdzielni. Najwięcej z badanych spółdzielni korzystało ze środków z funduszy europejskich, rzadziej korzystano z dotacji z Funduszu Pracy (uzyskanych lub potwierdzonych w formie przyjętych przez PUP wniosków o dotacje). Badane spółdzielnie nie korzystały z dotacji z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Innym wskazywanym wsparciem finansowym były dotacje ze starostwa powiatowego, dotacje ze Związku Młodzieży Wiejskiej (ZMW), a także z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL).

Wykres 7. Rodzaje wsparcia finansowego na założenie spółdzielni socjalnych N=(15)

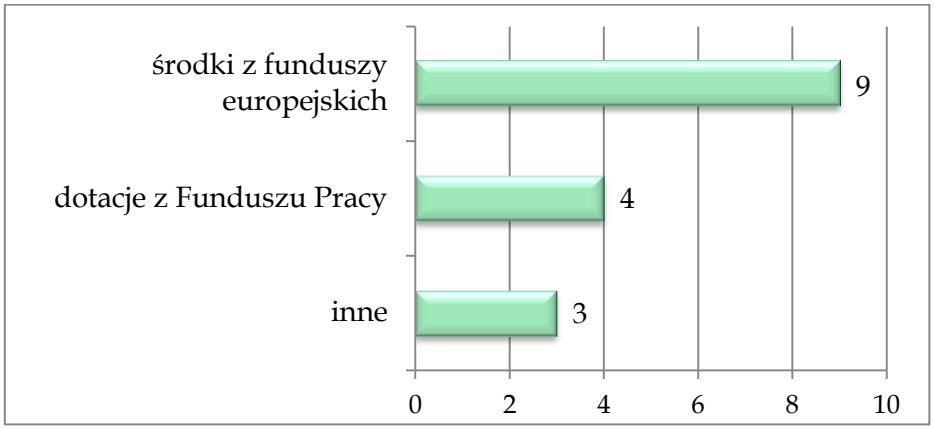

Źródło: opracowanie własne

Spółdzielnie zostały również zapytane o rodzaj wsparcia finansowego na funkcjonowanie spółdzielni. W tym zakresie najwięcej spółdzielni (1/3 badanych) korzysta ze wsparcia pomostowego z POKL, jedna z badanych spółdzielni korzysta z pożyczki i jedna uzyskuje wsparcie w formie grantu.

Ponad 60% badanych spółdzielni socjalnych ocenia swoją kondycję finansową jako średnią. Jako dobrą oceniło ją 20%, a jako złą lub bardzo złą odpowiednio 6% i 7% badanych spółdzielni. Żadna ze spółdzielni nie oceniła swojej kondycji finansowej jako bardzo dobrą.

Wykres 8. Rozkład ocen dotyczących aktualnej kondycji finansowej spółdzielni N=(15)

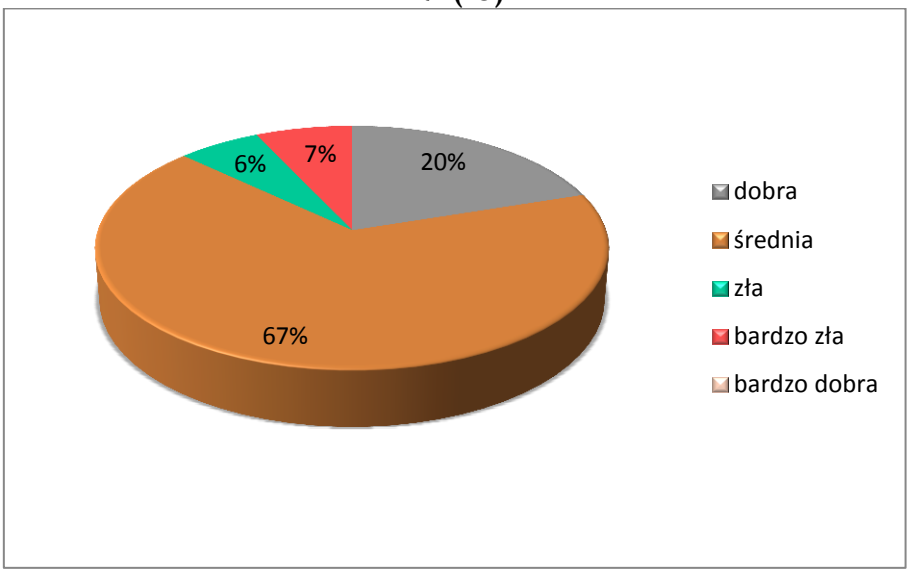

Źródło: opracowanie własne

Spółdzielnie zostały zapytane, czy w roku 2012 w stosunku do roku poprzedniego ich stan finansowy uległ zmianie. Na to pytanie szansę odpowiedzi miało zaledwie pięć spółdzielni, bowiem pozostałe zostały założone w 2012 r. lub w 2013 r. Wśród odpowiadających na to pytanie cztery spółdzielnie stwierdziły, że ich stan finansowy uległ poprawie, a jedna spółdzielnia uznała, że stan finansowy nie uległ zmianie.

Dwie z badanych spółdzielni w najbliższym czasie dostrzegają duże szanse na wzrost niezależności finansowej swojej spółdzielni. Jednak aż 40% respondentów twierdzi, że szanse na poprawę niezależności finansowej spółdzielni socjalnej są małe. Znaczna część badanych spółdzielni (34%) nie umie się wypowiedzieć co do szans spółdzielni socjalnej na wzrost niezależności finansowej.

Wykres 9. Rozkład ocen dotyczących szans na wzrost niezależności finansowej spółdzielni N=(15)

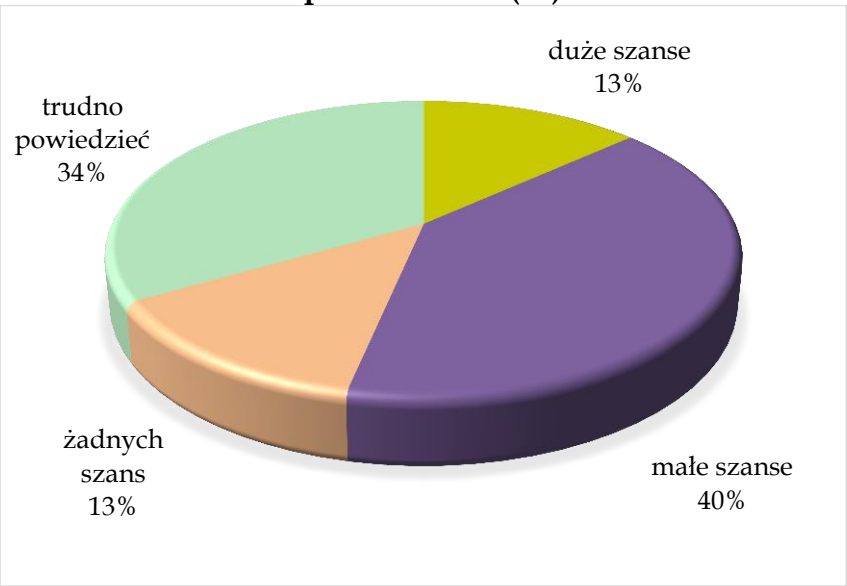

Źródło: opracowanie własne

3.4 Identyfikacja problemów podczas tworzenia i funkcjonowania spółdzielni socjalnych

Kolejnym obszarem badawczym była **identyfikacja problemów podczas tworzenia i funkcjonowania spółdzielni socjalnych.** Na etapie tworzenia spółdzielni socjalnej najwięcej kłopotów badani mieli z pozyskaniem pierwszych klientów, a także z rejestracją spółdzielni w KRS. Innymi problemami wskazywanymi przez spółdzielnie był brak jakiejkolwiek pomocy finansowej, brak wiedzy różnych osób i organów mających wpływ na sprawne założenie i funkcjonowanie spółdzielni na temat zasad funkcjonowania tego rodzaju podmiotów, brak wsparcia merytorycznego ze strony organizatorów projektu, brak zrozumienia w otoczeniu lokalnym (zwłaszcza brak zainteresowania samorządów tematyką przedsiębiorczości społecznej). Jedna ze spółdzielni wskazała zbyt długi okres oczekiwania na uzyskanie wsparcia finansowego z POKL jako problem podczas tworzenia i funkcjonowania spółdzielni.

Oceniając z perspektywy czasu trudność założenia spółdzielni socjalnej większość badanych (60%) wskazało, że założenie spółdzielni było raczej łatwe, natomiast 40% uznało, że jest to proces raczej trudny.

Wykres 10. Rozkład ocen dotyczących trudności założenia spółdzielni N=(15)

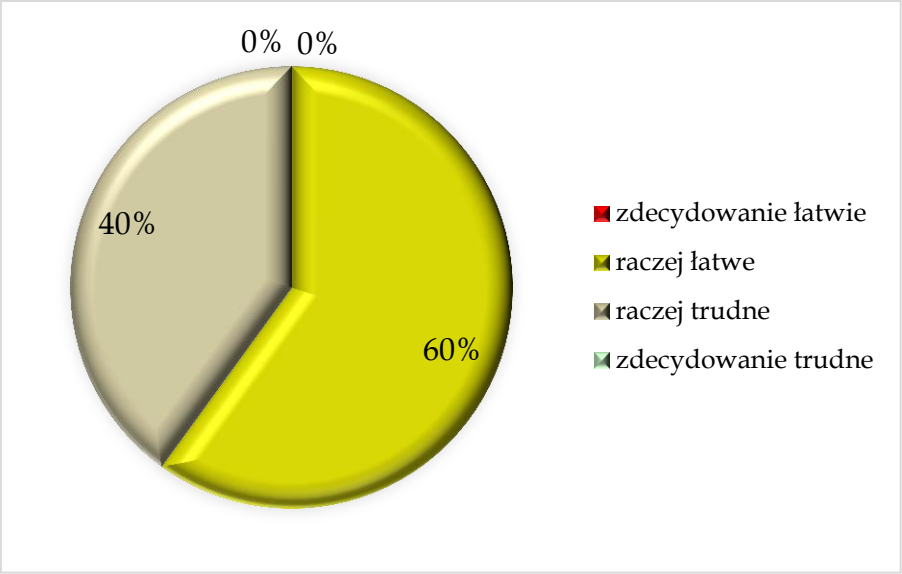

Źródło: opracowanie własne

Respondenci zostali poproszeni o podanie przykładowych pomysłów (postulatów) modyfikacji prawa, mogących służyć rozwiązaniu problemów, które mają spółdzielnie socjalne. W świetle uzyskanych danych oraz oczekiwań formułowanych przez respondentów należy zwrócić uwagę na następujące postulaty:

Postulaty modyfikacji prawa, które mogą służyć rozwiązaniu problemów spółdzielni socjalnych:

- ✓ **większa pomoc ze strony państwa,**
- ✓ **mniej biurokracji** (uproszczenie księgowości dla spółdzielni socjalnych),
- ✓ **stosowanie klauzul społecznych w polskim prawie zamówień publicznych** (obecnie samorządy "boją się" zlecać zadania spółdzielniom),
- ✓ **zmiana nazwy „spółdzielnia socjalna" np. na społeczna** (aby nie tylko kojarzyło się z ludźmi wykluczonymi społecznie),
- ✓ **nowelizacja Prawa Spółdzielczego** („stare" przepisy nie odnoszą się do aktualnych warunków, w jakich działają nowe podmioty spółdzielcze),

- ✓ **włączenie mieszkańców wsi** (zwłaszcza kobiet wiejskich) **do grup mogących założyć spółdzielnie** (obecnie posiadanie 2 ha przeliczeniowych wyklucza z możliwości zarejestrowania się w Urzędzie Pracy),
- ✓ **stworzenie nowych instrumentów finansowych, pożyczkowych, poręczeniowych** (które pomogłyby w utrzymaniu płynności finansowej nowych spółdzielni),
- ✓ **stworzenie profesjonalnych form (instytucji) wsparcia merytorycznego** (zwłaszcza prawnego dla nowych spółdzielców)
- ✓ **skrócenie czasu oczekiwania na rejestrację w KRS.**

W odpowiedzi na pytanie o najważniejsze wewnętrzne problemy spółdzielni badani najczęściej wskazywali na brak wiedzy o dostępnych ułatwieniach, z których mogą korzystać spółdzielnie socjalne oraz nierównomierną aktywność członków spółdzielni. Co trzecia spółdzielnia wskazywała na trudności w wyważeniu relacji pomiędzy misją reintegracji społecznej a chęcią uzyskania efektywności gospodarczej.

Wykres 11. Rozkład wskazań na najważniejsze wewnętrzne problemy spółdzielni socjalnych N=(15)

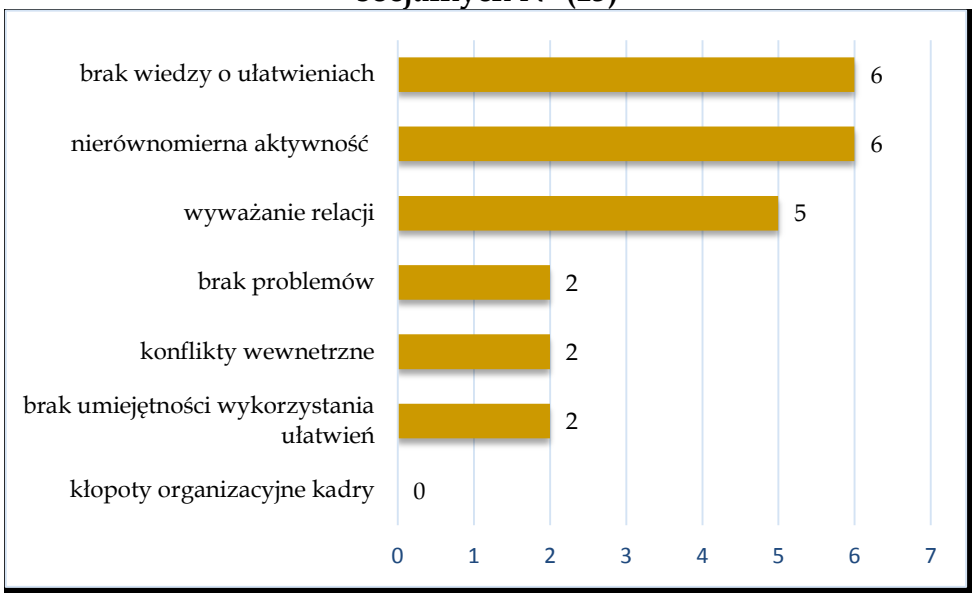

Źródło: opracowanie własne

Do najczęściej wskazywanych zewnętrznych problemów związanych z funkcjonowaniem spółdzielni socjalnych badani zaliczyli: brak zrozumienia i zainteresowania spółdzielczością socjalną wśród przedstawicieli władz

samorządowych, dużą konkurencję na rynku, trudności z pozyskaniem zleceń na rynku komercyjnym oraz zadań zleconych przez administrację publiczną, skomplikowane rozwiązania prawne, utrudniające funkcjonowanie spółdzielni oraz problemy z pozyskaniem środków finansowych.

Wykres 12. Rozkład wskazań na najważniejsze zewnętrzne problemy spółdzielni socjalnych N=(15)

Źródło: opracowanie własne

3.5 Otoczenie spółdzielni socjalnych

Kolejna część badania była poświęcona ocenie **otoczenia spółdzielni socjalnej**. Respondentów poproszono o ocenę możliwości konkurowania spółdzielni socjalnych z podmiotami III sektora (w tym sektora ekonomii społecznej) oraz przedsiębiorstwami działającymi na otwartym rynku.

Bardzo dobrą i dobrą możliwość konkurowania spółdzielni socjalnych z podmiotami III sektora wskazała połowa badanych spółdzielni. Około 1/3 badanych oceniła taką możliwość jako przeciętną, zaś pozostali nie ocenili pozytywnie możliwości konkurowanie spółdzielni z podmiotami III sektora.

Natomiast w przypadku oceny możliwości konkurowania z przedsiębiorstwami działającymi na otwartym rynku zdecydowana większość badanych wskazała na odpowiedź „przeciętna".

Wykres 13. Struktura ocen możliwości konkurowania spółdzielni socjalnych z podmiotami III sektora N=(15)

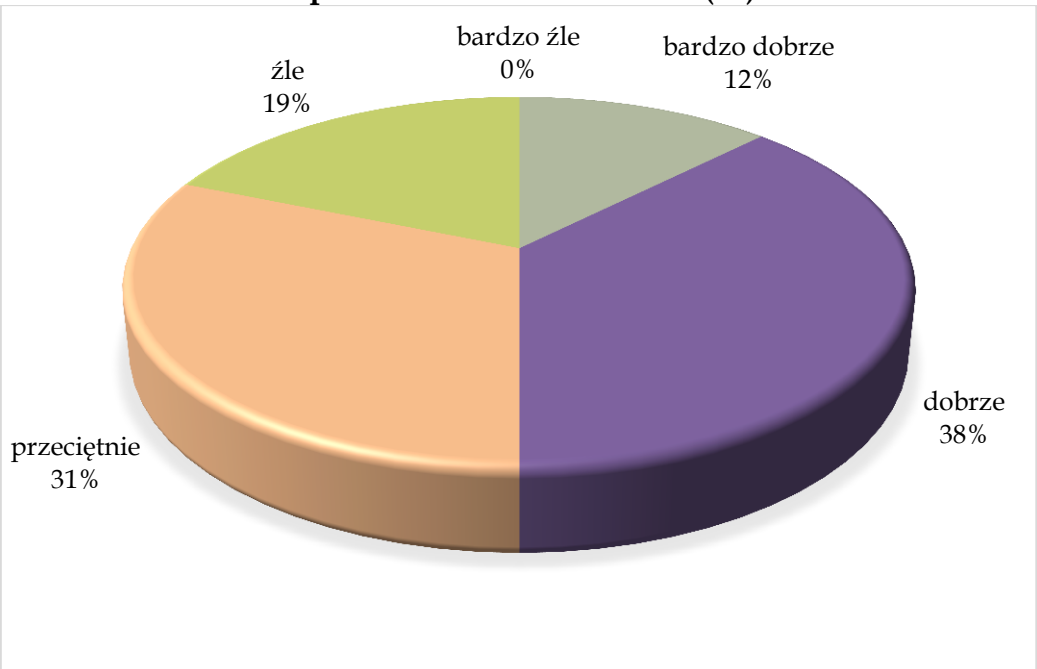

Źródło: opracowanie własne

Wykres 14. Struktura ocen możliwości konkurowania spółdzielni socjalnych z przedsiębiorstwami działającymi na otwartym rynku N=(15)

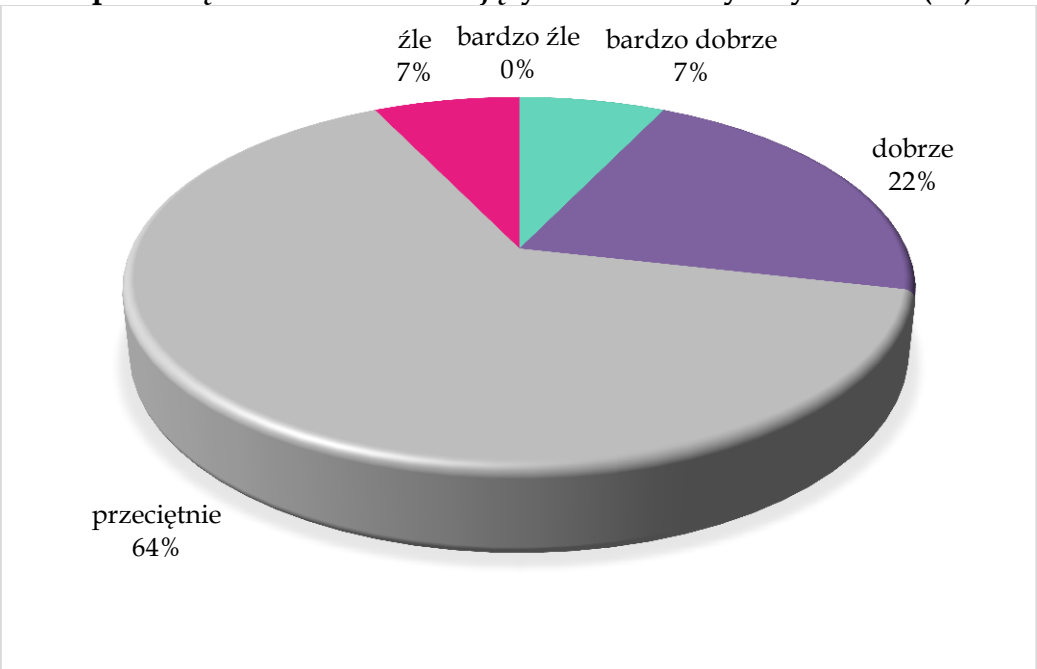

Źródło: opracowanie własne

Badane spółdzielnie zostały poproszone o wskazanie podmiotów, z którymi prowadzą współpracę oraz o dokonanie oceny tej współpracy w skali 1-5, gdzie 1 oznaczała bardzo złą współpracę a 5 oznaczała bardzo dobrą współpracę.

Po przeanalizowaniu otrzymanych odpowiedzi okazuje się, że najwięcej spółdzielni współpracuje z samorządem lokalnym, mediami lokalnymi, biznesem lokalnym, a także z biznesem sieciowym. W tych przypadkach średnia ocena była wyższa niż 3,5. Najgorzej oceniono współpracę z ministerstwami i urzędami centralnymi, mediami regionalnymi i ogólnopolskimi oraz urzędami wojewódzkimi, bowiem w tych przypadkach średnia ocena była niższa niż 3.

Wykres 15. Średnia ocena współpracy spółdzielni socjalnych z wybranymi podmiotami N=(15)

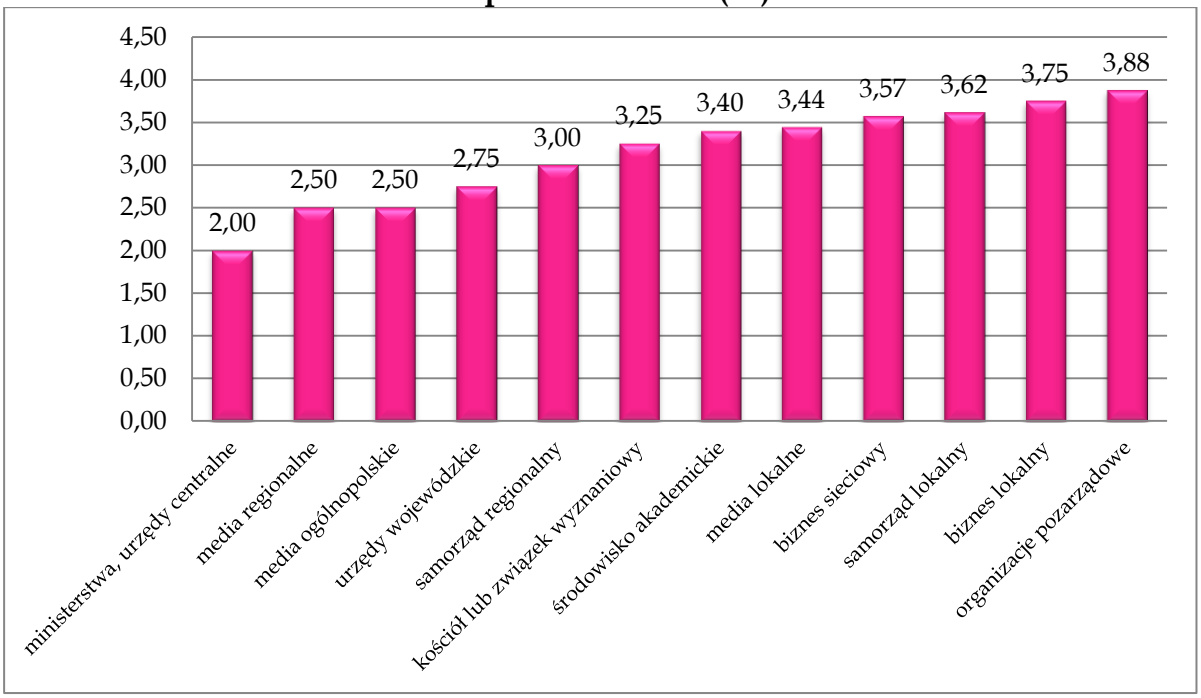

Źródło: opracowanie własne

Badane spółdzielnie socjalne poproszone zostały o wskazanie podstawowych form współpracy z organizacjami pozarządowymi (np. stowarzyszeniami, fundacjami) lub przedsiębiorstwami społecznymi (np. innymi spółdzielniami socjalnymi) ze swojego otoczenia lokalnego. Wśród najczęściej wymienianych wskazano wymianę wzajemnych doświadczeń. Dość dużą popularnością cieszy się też informowanie o wzajemnych działaniach oraz współpraca przy realizacji pojedynczych zadań.

Wykres 16. Formy współpracy z organizacjami pozarządowymi (np. stowarzyszeniami, fundacjami) lub przedsiębiorstwami społecznymi (np. innymi spółdzielniami socjalnymi) ze swojego otoczenia lokalnego N=(15)

Źródło: opracowanie własne

3.6 Przyszłość spółdzielni socjalnych

Ostatnim badanym obszarem była **przyszłość spółdzielni socjalnych**, w szczególności chodziło o poznanie planów spółdzielni na rok 2013 dotyczących rozwoju w zakresie działalności gospodarczej. Zdecydowana większość badanych spółdzielni (80%) planuje pozyskanie nowych klientów. Kolejnym priorytetem jest rozszerzenie oferty produktów.

Wykres 17. Sposoby rozwoju działalności gospodarczej spółdzielni w 2013 r. N=(15)

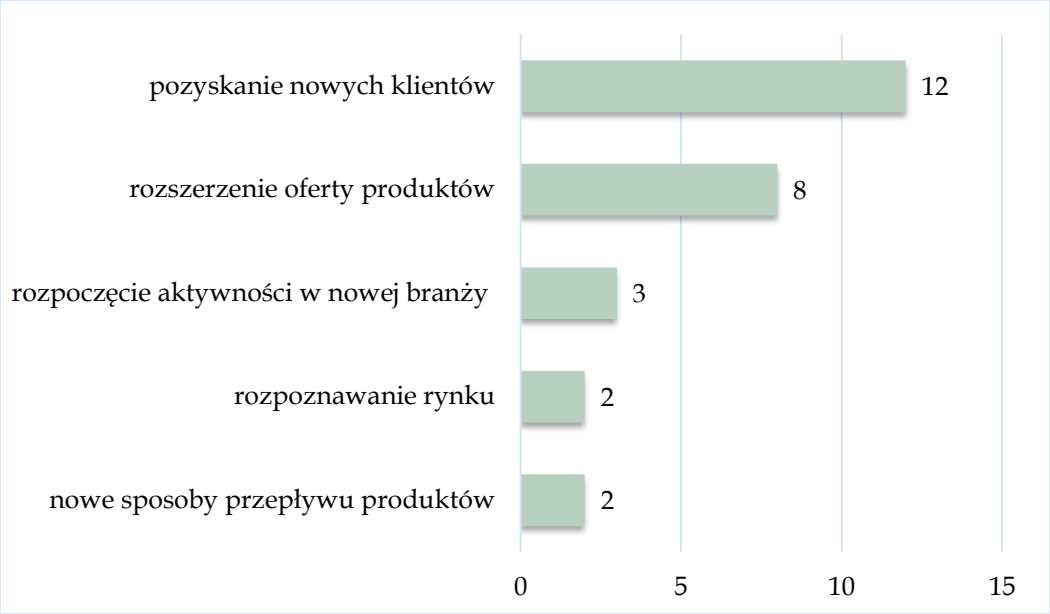

Źródło: opracowanie własne

Sześć spółdzielni planuje w 2013 r. zwiększenie poziomu zatrudnia, a łączna planowana liczba nowozatrudnionych wynosi 49 osób.

Ostatnim pytaniem w kwestionariuszu było określenie jak spółdzielnia widzi swoją dalszą przyszłość.

Wykres 18. Ocena przyszłości spółdzielni N=(15)

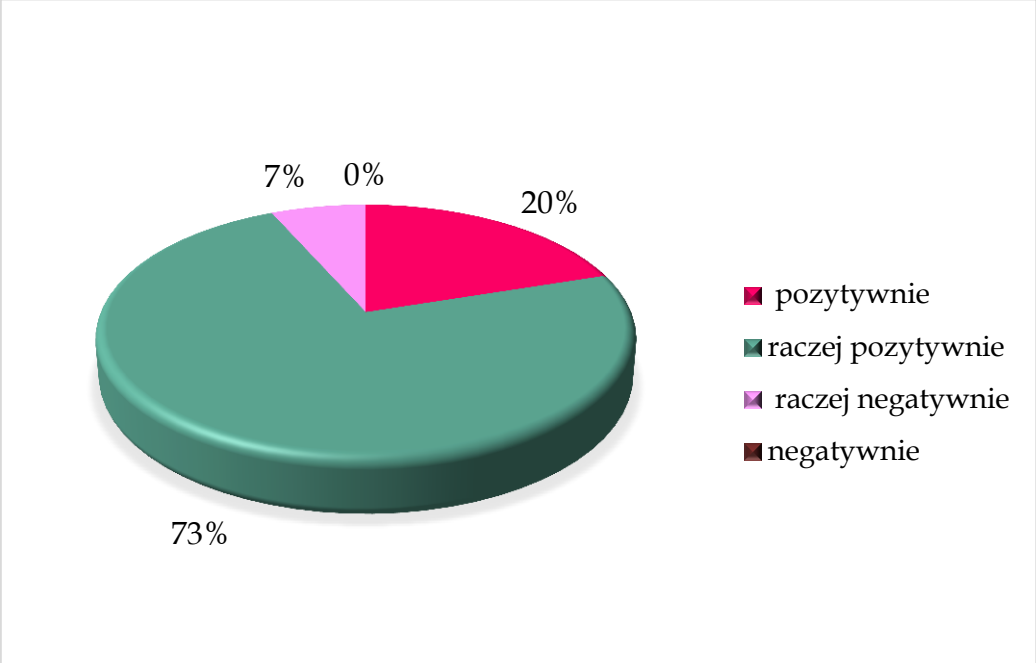

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość spółdzielni podchodzi optymistycznie do przyszłej działalności, bowiem 93% ocenia ją pozytywnie lub raczej pozytywnie. Żadna z badanych spółdzielni nie ocenia negatywnie swojego dalszego funkcjonowania.

Wnioski

1. Wśród badanych spółdzielni socjalnych największą grupę stanowią spółdzielnie o krótkim czasie działalności, tj. takie, które zostały zarejestrowane w 2012 r.

2. Przeciętna liczba członków założycieli badanych spółdzielni wynosi 6,6. Największą grupę stanowią spółdzielnie, których członkami jest 5 osób.

3. Główne grupy, spośród których rekrutują się członkowie spółdzielni socjalnych to osoby bezrobotne i osoby niepełnosprawne.

4. Dominującą formą zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych na terenie województwa podlaskiego jest spółdzielcza umowa o pracę, kolejnymi najczęściej wskazywanymi formami zatrudnienia są umowa zlecenie i umowa o dzieło.

5. Blisko 1/3 badanych spółdzielni zatrudnia dodatkowych pracowników nie będących członkami spółdzielni.

6. Spółdzielnie socjalne zajmują się przede wszystkim świadczeniem usług, tylko nieliczne w zakresie swojej aktywności mają także działalność produkcyjną. Wiele spółdzielni ma charakter wielobranżowy.

7. Dominujące obszary działalności spółdzielni socjalnych to usługi z zakresu: gastronomia, Internet i komputer, dom i ogród.

8. O wyborze profilu działalności gospodarczej przez spółdzielców socjalnych najczęściej decyduje: wykształcenie członków oraz rozpoznanie rynkowe.

9. Głównym odbiorcą produktów i usług powstających w spółdzielniach socjalnych są osoby fizyczne i firmy prywatne. Rzadko odbiorcami są organizacje pozarządowe oraz inne spółdzielnie socjalne.

10. Spółdzielnie socjalne poza działalnością gospodarczą prowadzą także działania w sferze społecznej oraz w sferach pożytku publicznego. Najczęściej jest to: działalność na rzecz integracji oraz na rzecz pomocy społecznej.

11. Aktywność społeczno-kulturalna badanych spółdzielni socjalnych kierowana jest przede wszystkim do wąskiej grupy beneficjentów – członków spółdzielni.

12. Najważniejsze wewnętrzne problemy spółdzielni socjalnych to: brak wiedzy o dostępnych ułatwieniach, z których mogą korzystać spółdzielnie socjalne oraz nierównomierna aktywności członków spółdzielni.

13. Wśród zewnętrznych problemów związanych z funkcjonowaniem spółdzielni socjalnych wymienia się: brak zrozumienia i zainteresowania spółdzielczością socjalną wśród przedstawicieli władz samorządowych, dużą konkurencję na rynku oraz trudności z pozyskaniem zleceń na rynku komercyjnym czy też zadań zlecanych przez administrację publiczną.

14. Spółdzielnie socjalne współpracę z podmiotami III sektora najczęściej oceniają jako „dobrą", zaś z przedsiębiorstwami działającymi na otwartym rynku jako „przeciętną".

15. Większość spółdzielni socjalnych ocenia swoją sytuację finansową jako średnią.

16. Zdecydowana większość spółdzielni optymistycznie spogląda w przyszłość i zakłada możliwość rozwoju dalszej działalności. Spółdzielcy najczęściej planują pozyskanie nowych klientów oraz rozszerzenie oferty produktów.

Zakończenie

Zgodnie z definicją ustawową spółdzielnia socjalna traktowana jest jako klasyczna korporacja gospodarcza realizująca cele gospodarcze i niegospodarcze. Jej głównym zamierzeniem jest zespołowe prowadzenie działalności gospodarczej. Działalność ta prowadzona przez spółdzielnie służy zaspakajaniu potrzeb i interesów ekonomicznych członków podmiotu. Aspekt ekonomiczny spółdzielni socjalnych przejawia się w tym, że funkcjonują one na rynku jak każde inne przedsiębiorstwa. Nie mniej jednak ważny jest wymiar społeczny, który wyraża się poprzez pierwszeństwo celów indywidualnych i społecznych ponad zyskiem, który powinien być przeznaczony na maksymalizację korzyści społecznych np. przez dostarczanie wysokiej jakości usług lub działanie na rzecz rozwoju lokalnej społeczności. Dlatego też ważną funkcją spółdzielczości socjalnej jest nie tylko działalność handlowa czy produkcyjna, ale również integracja i rozwój społeczności.

Obserwatorium Integracji Społecznej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku w celu zebrania kompleksowych informacji o spółdzielniach socjalnych funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego przeprowadziło badanie w tym przedmiocie. Analiza wykazała, że na terenie województwa w ostatnim czasie powstaje coraz więcej spółdzielni socjalnych. Badaniem objęto 15 z 17 spółdzielni funkcjonujących w pierwszej połowie 2013. W drugiej połowie roku, w okresie od czerwca do października zarejestrowano 8 nowych podmiotów, co świadczy o tendencji wzrostowej. Spółdzielnie socjalne traktowane są jako bardzo ważny a jednocześnie innowacyjny sposób wzmacniania spójności lokalnej oraz reintegracji społecznej i zarodowej. W odniesieniu do województwa podlaskiego rozwój spółdzielczości ma szczególne znaczenie z kilku powodów. Po pierwsze stanowi szansę na podniesienie poziomu zaufania społecznego oraz większego zaangażowania mieszkańców w działania na rzecz dobra wspólnego. Po drugie spółdzielnie socjalne wspierają grupy społeczne szczególnie narażone na izolacje społeczną, a na terenie naszego województwa problem długotrwałego i dziedziczonego wykluczenia społecznego wciąż stanowi nierozwiązany problem.

W wyniku przeprowadzonego badania zdiagnozowano główne bariery i przeszkody utrudniające rozwój spółdzielczości w województwie podlaskim. Wśród nich wymienia się: bariery prawne, tj. utrudnienia w tworzeniu jak również funkcjonowaniu spółdzielni, bariery infrastrukturalne, które przejawiają się brakiem całościowego systemu wsparcia usług o charakterze prawnym, doradczym, marketingowym itp., bariery instytucjonalne, czyli brak zrozumienia ze strony władz oraz bariery finansowe, które w znacznym stopniu uniemożliwiają płynność finansową w spółdzielniach socjalnych. Likwidacja tych trudności znacznie usprawniłaby mechanizm tworzenia tych podmiotów jak również rozwój przedmiotowej dziedziny.

W kontekście zebranych informacji zaproponowano następujące **rekomendacje:**

1) *Wsparcie popytu na produkty i usługi oferowane przez spółdzielnie socjalne.*
2) *Wypracowanie regulacji prawnych dostosowanych do potrzeb spółdzielców.*
3) *Organizacja kursów i szkoleń zawodowych dla spółdzielców.*
4) *Promocja usług i produktów oferowanych przez spółdzielnie socjalne (promocja powinna być ukierunkowana na przedsiębiorców i przedstawicieli JST).*
5) *Pomoc doradcza poprzez informowanie o zasadach działania spółdzielni, możliwościach i warunkach wsparcia finansowego.*
6) *Wsparcie spółdzielni socjalnych pomocą specjalistów, ułatwiającą spółdzielcom pracę w grupie, zwiększającą motywację do pracy.*
7) *Inicjowanie współpracy i samoorganizacji wśród mieszkańców.*
8) *Wzmacnianie powiązań kooperacyjnych oraz budowanie międzysektorowych partnerstw (samorząd, organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne, przedsiębiorcy) na rzecz aktywizacji zawodowej i zapobiegania wykluczeniu.*
9) *Wsparcie szkoleniowe i doradcze niezbędne do założenia, prowadzenia, przystąpienia i pracy w spółdzielni socjalnej, w tym szkoleń zawodowych potrzebnych do pracy w spółdzielni socjalnej.*
10) *Upowszechnianie zastosowania klauzul społecznych.*

Spis rysunków

Rysunek 1. Cele spółdzielczości socjalnej 5
Rysunek 2. Inne osoby uprawnione do założenia spółdzielni socjalnej na podstawie Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym 8
Rysunek 3. Kategorie osób prawnych upoważnione do założenia spółdzielni socjalnej .. 9
Rysunek 4. Etapy założenia spółdzielni socjalnej 10
Rysunek 5. Czynne spółdzielnie funkcjonujące w rolnictwie 13

Spis tabel

Tabela 1. Liczba spółdzielni realizujących poszczególne usługi w spółdzielniach socjalnych 25
Tabela 2. Najczęściej prowadzone rodzaje działalności w sferach pożytku publicznego – liczba spółdzielni socjalnych prowadzących tego typu działania N=(15) 29

Spis map

Mapka 1. Rozkład liczby spółdzielni socjalnych w powiatach województwa podlaskiego 19

Spis wykresów

Wykres 1. Udział spółdzielni socjalnych w badanej zbiorowości wg aktualnej liczby członków N=(15) 20
Wykres 2. Udział założycieli badanych spółdzielni socjalnych (%) N=(15) 21
Wykres 3. Członkowie spółdzielni według form zatrudnienia 22
Wykres 4. Obszary działalności gospodarczej spółdzielni społecznych – rozkład liczby wskazań N=(15) 24
Wykres 5. Uwarunkowania wyboru obszaru działalności gospodarczej spółdzielni socjalnych – rozkład liczby wskazań N=(15) 27
Wykres 6. Główni klienci badanej zbiorowości spółdzielni socjalnych – rozkład liczby wskazań N=(15) 27
Wykres 7. Rodzaje wsparcia finansowego na założenie spółdzielni socjalnych N=(15) . 30
Wykres 8. Rozkład ocen dotyczących aktualnej kondycji finansowej spółdzielni N=(15) 31
Wykres 9. Rozkład ocen dotyczących szans na wzrost niezależności finansowej spółdzielni N=(15) 32
Wykres 10. Rozkład ocen dotyczących trudności założenia spółdzielni N=(15) 33

Wykres 11. Rozkład wskazań na najważniejsze wewnętrzne problemy spółdzielni socjalnych N=(15) 34
Wykres 12. Rozkład wskazań na najważniejsze zewnętrzne problemy spółdzielni socjalnych N=(15) 35
Wykres 13. Struktura ocen możliwości konkurowania spółdzielni socjalnych z podmiotami III sektora N=(15) 36
Wykres 14. Struktura ocen możliwości konkurowania spółdzielni socjalnych z przedsiębiorstwami działającymi na otwartym rynku N=(15) 36
Wykres 15. Średnia ocena współpracy spółdzielni socjalnych z wybranymi podmiotami N=(15) 37
Wykres 16. Formy współpracy z organizacjami pozarządowymi (np. stowarzyszeniami, fundacjami) lub przedsiębiorstwami społecznymi (np. innymi spółdzielniami socjalnymi) ze swojego otoczenia lokalnego N=(15) 38
Wykres 17. Sposoby rozwoju działalności gospodarczej spółdzielni w 2013 r. N=(15) . 39
Wykres 18. Ocena przyszłości spółdzielni N=(15) 39

Diagnoza stanu i potrzeb spółdzielni socjalnych z terenu województwa podlaskiego

Dane teleadresowe spółdzielni socjalnej:

Pełna nazwa spółdzielni socjalnej: .....
Numer KRS: .....
Numer REGON: .....
Adres (siedziba): .....
(ulica nr domu, nr mieszkania)
.....
(kod pocztowy, miejscowość)
Adres (miejsce działalności):
.....
(ulica nr domu, nr mieszkania)
.....
(kod pocztowy, miejscowość)
Telefon: .....
Fax: .....
Adres strony internetowej:.....
E-mail: ……...

Osoba do kontaktu w sprawach związanych z poniższą ankietą:

Imię i nazwisko: .....
Stanowisko: .....
E-mail: .....
Telefon: .....

Podstawowe dane o spółdzielni socjalnej

1. Data założenia spółdzielni socjalnej (rok wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego) .....

2. Czy założycielami spółdzielni były *(proszę zaznaczyć i podać liczbę założycieli)*:

a) osoby prawne:	**Liczba osób prawnych**
a.1. Organizacje pozarządowe	
a.2. Jednostki samorządu terytorialnego	
a.3. Kościelne osoby prawne	
b) osoby fizyczne - status osób fizycznych - założycieli zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych:	**Liczba osób fizycznych założycieli spółdzielni**
b.1. Osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy	
b.2. Bezdomni realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej	

b.3. Uzależnieni od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie lecznictwa odwykowego	
b.4. Uzależnieni od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej	
b.5. Chorzy psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego	
b.6. Zwalniani z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej	
b.7. Uchodźcy realizujący indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej	
b.8. Osoby niepełnosprawne	
b.9. Inne osoby (jeżeli ich praca na rzecz spółdzielni socjalnej wymaga szczególnych kwalifikacji, których nie posiadają pozostali członkowie tej spółdzielni, o ile liczba tych osób nie stanowi więcej niż 50% ogólnej liczby założycieli)	

3. Proszę podać obecną liczbę członków spółdzielni socjalnych (ogółem) wg stanu na dzień 31.12.2012r.:

3.1. osoby prawne (np. organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, kościelne osoby prawne; podać łącznie) .....
3.2. osoby fizyczne (np. Jan Kowalski) .....

4. Na koniec roku 2012 liczba członków spółdzielni socjalnej, w stosunku do końca roku poprzedniego: *(proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)*

4.1. zwiększyła się
4.2. nie zmieniła się
4.3. zmniejszyła się
4.4. nie dotyczy – spółdzielnia została zarejestrowana w 2012r. lub 2013r.

5. Proszę podać liczbę osób świadczących pracę na rzecz spółdzielni socjalnej wg form zatrudnienia wg stanu na dzień 31.12.2012r.:

5.1. spółdzielcza umowa o pracę, w liczbie .....
5.2. umowa o pracę nakładczą, w liczbie .....
5.3. umowa zlecenia, w liczbie .....
5.4. umowa o dzieło, w liczbie .....

6. Czy w roku 2012 w spółdzielni socjalnej zatrudnione były osoby z orzeczonym stopniem niepełnosprawności?
1. TAK → Proszę podać ich liczbę wg stanu na dzień 31.12.2012r. ……
2. NIE

7. Proszę podać liczbę pracowników spółdzielni, którzy nie są członkami spółdzielni (art. 12. ust. 1a ustawy o spółdzielniach socjalnych) wg stanu na dzień 31.12.2012r.
.....

8. Na koniec roku 2012 liczba pracowników spółdzielni socjalnej, w stosunku do końca roku poprzedniego: *(proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)*

8.1. zwiększyła się
8.2. nie zmieniła się
8.3. zmniejszyła się
8.4. nie dotyczy – spółdzielnia została zarejestrowana w 2012r. lub 2013r.

9. Czy w roku 2012 spółdzielnia socjalna korzystała z pomocy wolontariuszy?

1. NIE → proszę przejść do pytania 11
2. TAK → liczba wolontariuszy w roku 2012. .....

10. Proszę wybrać przykładowe zadania i obowiązki wolontariuszy wynikające z działalności statutowej spółdzielni socjalnej: (*można zaznaczyć kilka odpowiedzi)*

10.1. Prace administracyjno-biurowe w spółdzielni
10.2. Pomoc w kwestiach prawnych przy prowadzeniu spółdzielni
10.3. Pomoc w kontaktach z otoczeniem spółdzielni socjalnej
10.4. Wsparcie przy organizacji działalności społecznej lub oświatowo-kulturalnej na rzecz członków spółdzielni
10.5. Przygotowanie i prowadzenie strony internetowej spółdzielni socjalnej
10.6. Podejmowanie indywidualnego wsparcia spółdzielców (prowadzenie grup wsparcia)
10.7. Organizowanie propozycji spędzania wolnego czas dla członków spółdzielni
10.8. Pomoc przy opracowywaniu materiałów reklamowo-promocyjnych
10.9. Inne (jakie?) …….…….
..…….

Działalność spółdzielni socjalnych

11. Proszę zaznaczyć obszar i rodzaj działalności gospodarczej prowadzonej przez spółdzielnię:
(można zaznaczyć wiele odpowiedzi)

USŁUGI

11.1 Biznes i ekonomia
1. biuro rachunkowe
2. doradztwo finansowe
3. usługi poligraficzne
4. usługi reklamowo- marketingowe
5. usługi biurowe
6. prowadzenie sklepu

11.2. Edukacja
1. udzielanie korepetycji
2. przeprowadzanie szkoleń
3. prowadzenie przedszkola lub innej formy edukacji przedszkolnej
4. prowadzenie świetlicy

11.3. Meble
1. naprawa i konserwacja
2. przewóz mebli / przeprowadzki

11.4. Rekreacja i turystyka
1. agroturystyka

2. oprowadzanie wycieczek (atrakcje turystyczne)
3. organizacja imprez sportowych i integracyjnych
4. usługi hotelarskie (noclegowe)
5. wypożyczalnia sprzętu

11.5. Budownictwo
1. usługi kamieniarskie
2. usługi elektryczne
3. usługi elektroniczne
4. usługi hydrauliczne
5. usługi konserwatorskie
6. usługi malarskie
7. usługi remontowe
8. usługi spawalnicze
9. usługi stolarskie
10. usługi ślusarskie

11.6. Gastronomia
1. catering
2. lokale gastronomiczne (np. pizzerie, bary, kawiarnie)
3. organizacja imprez okolicznościowych

11.7. Motoryzacja
1. sprzedaż części samochodowych
2. wynajem samochodów
3. transport samochodowy

11.8. Zdrowie i uroda
1. usługi rehabilitacyjne lub fizjoterapeutyczne
2. usługi opiekuńcze
3. usługi weterynaryjne
4. zabiegi kosmetyczne

11.9. Dom i ogród
1. usługi florystyczne/ kwiaciarnia
2. odśnieżanie
3. opieka nad grobami/ utrzymanie cmentarzy
4. pralnie
5. projektowanie ogrodów/ domów
6. serwis sprzętu AGD / RTV
7. usługi porządkowe (sprzątanie)
8. utrzymanie i konserwacja terenów zielonych

11.10. Internet i komputery
1. administrowanie i pozycjonowanie stron www
2. serwis komputerowy
3. sklepy internetowe
4. tworzenie stron www

11.11. Inne usługi
1. jakie?.....
……..……

PRODUKCJA

11.12. Wytwórstwo

1.ozdoby i dekoracje
2. recykling
3. produkcja energii
4. wyroby metalowe
5. wyroby szklane
6. wyroby wiklinowe
7. przeróbka drewna (np. produkcja mebli, rzeźb)
8. przetwórstwo warzyw lub owoców
9. produkcja ceramiczna lub garncarska
10. Inna produkcja (jaka?) ……
……

11.13. Inny obszar (jaki?) ……..……
……...……

12. Które z niżej wymienionych czynników zdecydowały o wyborze obszarów działalności spółdzielni? *(można wybrać max 3 odpowiedzi):*

12.1. rozeznanie rynkowe, badania popytu na dane usługi/produkty
12.2. wykształcenie / umiejętności członków spółdzielni
12.3. indywidualne przekonania członków - założycieli
12.4. posiadane zasoby do prowadzenia danej działalności (np. narzędzia, maszyny)
12.5. wykorzystanie istniejącego pomysłu na działalność (np. zaczerpniętego z zagranicy, z innego regionu Polski)
12.6. doświadczenie w prowadzeniu działalności w ramach innej formy prawnej (np. stowarzyszenia)
12.7. sygnały ze strony rodziny/znajomych/mieszkańców o zapotrzebowaniu na takie produkty/usługi.
12.8. inne, jakie? ……...
……..……
12.9. trudno powiedzieć

13. Kto jest głównym klientem/odbiorcą spółdzielni socjalnej: *(można zaznaczyć max 2 odpowiedzi)*

13.1. osoby fizyczne (np. Jan Kowalski)
13.2. firmy prywatne
13.3. instytucje administracji publicznej (np. urzędy, szkoły)
13.4. organizacje pozarządowe
13.5. inne spółdzielnie socjalne
13.6. inne osoby/podmioty (jakie?) ……..
……..

14. Czy spółdzielnia socjalna prowadzi działalność społeczną lub oświatowo – kulturalną na rzecz swoich członków oraz otoczenia lokalnego?

1. NIE → proszę przejść do pytania 15
2. TAK → Jeśli tak, to na czym taka działalność polega? Proszę wybrać (*można zaznaczyć wiele odpowiedzi)*

a) Działania o charakterze obywatelskim:

a.1. Organizowanie i uczestnictwo w spotkaniach z politykami/ urzędnikami
a.2. Aktywność w różnego rodzaju organizacjach i stowarzyszeniach, niezależnie od swojej pracy
a.3. Podpisywanie petycji obywatelskich
a.4. Działalność lobbingowa i rzecznicza na rzecz ruchu spółdzielczego.

b) Działania o charakterze społecznym na rzecz członków spółdzielni:
b.1. Przedstawianie propozycji spędzania czasu wolnego dla spółdzielców (np. wspólne wyjścia do kina, do teatru, gry zespołowe)
b.2. Przeprowadzenie szkoleń dla chętnych członków spółdzielni np. z zakresu komunikacji interpersonalnej, obsługi komputera, nauki języków obcych.
b.3. Organizacja wyjazdów integracyjnych środowiska spółdzielczego
b.4. Odbywanie okresowych spotkań integracyjnych w miejscu prowadzenia działalności
b.5. Informowanie spółdzielców o organizowanych na terenie gminy konkursach, uroczystościach, wydarzeniach kulturalnych
b.6. Prowadzenie wzajemnej pomocy pomiędzy członkami spółdzielni i ich rodzinami (grupy wsparcia, grupy samopomocowe).

c) Działania o charakterze kooperacyjnym – mające na celu rozwój umiejętności współpracy z innymi:
c.1. Organizacja i uczestnictwo w lokalnych rozgrywkach sportowych
c.2. Współorganizacja imprez charytatywnych np. zbiórka odzieży dla potrzebujących
c.3. Współorganizacja imprez okolicznościowych np. dzień dziecka, mikołajki
c.4. Współpraca przy organizacji wyjazdów wypoczynkowych np. kolonii, obozów
c.5.Wspieranie różnego typu akcji i kampanii społecznych np. ekologicznych
c.6. Współtworzenie oferty lokalnego domu kultury np. poprzez prowadzenia różnego rodzaju kółek zainteresowań, zajęć o profilu hobbistycznym.
c.7. Inne przykłady działalności społecznej lub oświatowo-kulturalnej na rzecz członków spółdzielni socjalnej oraz ich otoczenia lokalnego (proszę podać jakie?) ……

15. Czy spółdzielnia socjalna prowadzi działalność społecznie użyteczną w następujących sferach pożytku publicznego w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie? *(można zaznaczyć wiele odpowiedzi)*

1. NIE → proszę przejść do pytania 16.
2. TAK → proszę wybrać z poniższej listy:
15.1. pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
15.2. działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
15.3. działalności charytatywnej;
15.4. podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania

polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
15.5. działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
15.6. ochrony i promocji zdrowia;
15.7. działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
15.8. promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
15.9. działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
15.10. działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
15.11. działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
15.12. działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;
15.13. działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
15.14. nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania;
15.15. wypoczynku dzieci i młodzieży;
15.16. kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
15.17. wspierania i upowszechniania kultury fizycznej ;
15.18. ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
15.19. turystyki i krajoznawstwa;
15.20. porządku i bezpieczeństwa publicznego;
15.21. obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
15.22. upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
15.23. ratownictwa i ochrony ludności;
15.24. pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
15.25. upowszechniania i ochrony praw konsumentów;
15.26. działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
15.27. promocji i organizacji wolontariatu;
15.28. pomocy Polonii i Polakom za granicą;
15.29. działalności na rzecz kombatantów i osób represjonowanych;
15.30. promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
15.31. działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
15.32. przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;
15.33. działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów;

Finanse spółdzielni socjalnych

A. Wsparcie finansowe na założenie spółdzielni socjalnej

16. Czy spółdzielnia korzystała ze wsparcia finansowego na założenie spółdzielni socjalnej:

16.1. Dotacje z Funduszu Pracy (uzyskane lub potwierdzone w formie przyjętych przez PUP wniosków o dotacje).
16.2. Dotacje z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

16.3. Środki pochodzące z funduszy europejskich.
16.4. Inne – jakie? ……..……
……

B. Wsparcie finansowe na funkcjonowanie spółdzielni socjalnej

17. Czy spółdzielnia korzystała/korzysta ze wsparcia finansowego na funkcjonowanie spółdzielni socjalnej:

17.1. W formie poręczeń.
17.2. W formie pożyczki.
17.3. W formie grantu.
17.4. Inne – jakie? ……..……
……

C. Stan finansowy spółdzielni

18. Jak ocenia Pani/Pan obecną kondycję finansową spółdzielni? *(proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)*

18.1. bardzo dobra
18.2. dobra
18.3. średnia
18.4. zła
18.5. bardzo zła

19. Czy w roku 2012 w stosunku do roku poprzedniego stan finansowy spółdzielni socjalnej:
(proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)

19.1. poprawił się
19.2. nie zmienił się
19.3. pogorszył się
19.4. nie dotyczy – spółdzielnia została założona w 2012r. lub 2013r.

20. Jak ocenia Pani/Pan szanse spółdzielni socjalnej na wzrost niezależności finansowej? *(proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)*

20.1. są duże szanse na zwiększenie niezależności finansowej
20.2. szanse są małe, a zewnętrzna pomoc finansowa jest wskazana
20.3. w najbliższym czasie nie ma na to żadnych szans, a zewnętrzna pomoc finansowa jest niezbędna
20.4. trudno powiedzieć

21. Czy w roku 2012 niezależność finansowa spółdzielni socjalnej w stosunku do poprzedniego okresu funkcjonowania: (*proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)*

21.1. zwiększyła się
21.2. nie uległa zmianie
21.3. zmniejszyła się
21.4. nie dotyczy – spółdzielnia została założona w 2012r. lub 2013r.

Proces tworzenia spółdzielni socjalnej

22. Jakie problemy wystąpiły na etapie tworzenia spółdzielni socjalnej? *(można zaznaczyć wiele odpowiedzi)*

22.1. duże rotacje w grupie założycielskiej
22.2. trudności z przygotowaniem, opracowaniem statutu
22.3. odmowa rejestracji spółdzielni w KRS
22.4. trudności z rejestracją spółdzielni w KRS (np. wydłużające się oczekiwanie na rejestrację)
22.5. trudności z uzyskaniem numeru REGON
22.6. trudności z założeniem konta bankowego
22.7. trudności w uzyskaniu numeru NIP
22.8. trudności ze zgłoszeniem pracowników do ZUS
22.9. trudności z uzyskaniem poręczenia finansowego
22.10. trudności z uzyskaniem wsparcia finansowego z Funduszu Pracy na podjęcie działalności
22.11. trudności z uzyskaniem wsparcia finansowego z PFRON pracy na podjęcie działalności
22.12. trudności z otrzymaniem lokalu
22.13. trudności w pozyskaniu pierwszych klientów
22.14. trudności w otrzymaniu dotacji inwestycyjnych po zarejestrowaniu spółdzielni (np. na zakup samochodu)
22.15. problemy z uzyskaniem przez założycieli odpowiedniego zaświadczenia potwierdzającego przynależność do jednej z grup uprawnionych do założenia spółdzielni socjalnej
22.16. inne (jakie?) .....
22.17. na etapie tworzenia spółdzielni socjalnej nie było żadnych problemów

23. Jak z perspektywy czasu oceni Pani/Pan trudność założenia spółdzielni socjalnej? Założenie spółdzielni socjalnej było: *(proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)*

23.1. zdecydowanie łatwe
23.2. raczej łatwe
23.3. raczej trudne
23.4. zdecydowanie trudne

Ocena regulacji prawnych

24. Proszę podać przykładowe pomysły (postulaty) modyfikacji prawa, mogące służyć rozwiązaniu problemów, które mają spółdzielnie socjalne.

.....
.....

Problemy w funkcjonowaniu spółdzielni socjalnej

25. Proszę zaznaczyć trzy najważniejsze problemy **wewnętrzne**, z którymi na co dzień spotyka się spółdzielnia socjalna *(proszę wybrać maksimum trzy odpowiedzi)*:

25.1. nierównomierna aktywność członków spółdzielni

25.2. kłopoty organizacyjne kadry
25.3. brak wiedzy o dostępnych ułatwieniach, z których skorzystać mogą spółdzielnie socjalne
25.4. brak umiejętności w zakresie wykorzystania ułatwień adresowanych do spółdzielni
25.5. trudności w wyważeniu relacji pomiędzy misją reintegracji społecznej, a chęcią uzyskania efektywności gospodarczej
25.6. konflikty wewnętrzne
25.7. inne (jakie?) .....
.....
25.8. nie występują żadne problemy wewnętrzne;

26. Proszę zaznaczyć najważniejsze problemy **zewnętrzne**, z którymi na co dzień spotyka się spółdzielnia socjalna *(proszę wybrać maksimum trzy odpowiedzi)*:

26.1. ograniczony dostęp do organizacji wspierających spółdzielczość socjalną (szkoleniowych)
26.2. skomplikowane rozwiązania prawne, utrudniające funkcjonowanie spółdzielni
26.3. brak zrozumienia dla problemów spółdzielczości socjalnej i zainteresowania ze strony władz lokalnych
26.4. przeszkody w zdobyciu środków finansowych np. w poręczeniu dotacji z Funduszu Pracy
26.5. trudności w pozyskiwaniu zadań do wykonywania na rynku komercyjnym lub w otrzymywaniu zadań zleconych przez administrację publiczną
26.6. duża konkurencja na rynku
26.7. brak zainteresowania ze strony władz lokalnych problemami spółdzielczości socjalnej
26.8. inne (jakie?) .....
…….
26.9. nie występują żadne problemy zewnętrzne

Otoczenie spółdzielni socjalnej

27. Jak ocenia Pani/Pan możliwości konkurowania spółdzielni socjalnych z:

a) Podmiotami III sektora (w tym sektora ekonomii społecznej) *(proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)*

a.1. bardzo dobrze
a.2. dobrze
a.3. przeciętnie
a.4. źle
a.5. bardzo źle

b) Przedsiębiorstwami działającymi na otwartym rynku? *(proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)*

b.1. bardzo dobrze
b.2. dobrze
b.3. przeciętnie
b.4. źle
b.5. bardzo źle

28. Z którymi podmiotami współpracuje Pani/Pan spółdzielnia socjalna?
Proszę ocenić tę współpracę **w skali 1-5**, gdzie **1** oznacza bardzo złą współpracę a **5** oznacza bardzo dobrą
współpracę.

Podmiot współpracy	**Ocena**					**Brak współpracy**
samorząd lokalny (gmina, powiat)	1	2	3	4	5	0
samorząd regionalny (Urząd Marszałkowski)	1	2	3	4	5	0
urzędy wojewódzkie	1	2	3	4	5	0
ministerstwa, urzędy centralne	1	2	3	4	5	0
biznes lokalny (małe i średnie przedsiębiorstwa)	1	2	3	4	5	0
biznes sieciowy	1	2	3	4	5	0
środowisko akademickie	1	2	3	4	5	0
media lokalne	1	2	3	4	5	0
media regionalne	1	2	3	4	5	0
media ogólnopolskie	1	2	3	4	5	0
organizacje pozarządowe	1	2	3	4	5	0
kościół lub związek wyznaniowy	1	2	3	4	5	0

29. Proszę zaznaczyć podstawowe formy współpracy z organizacjami pozarządowymi (np. stowarzyszeniami, fundacjami) lub przedsiębiorstwami społecznymi (np. innymi spółdzielniami socjalnymi) ze swojego otoczenia lokalnego *(można zaznaczyć wiele odpowiedzi)*

29.1. Przynależność spółdzielni do sieci organizacji III sektora,
29.2. Współpraca głównie przy realizacji pojedynczych zadań i projektów
29.3. Współpraca polegająca na wykonywaniu zadań, czy też usług, dla organizacji pozarządowych,
29.4. Współpraca polegająca na świadczeniu usług/wytwarzaniu produktów przez organizacje pozarządowe dla spółdzielni socjalnej
29.5. Wymiana wzajemnych doświadczeń,
29.6. Informowanie się o wzajemnych działaniach
29.7. Współpraca polegająca na wspólnej reprezentacji interesów w kontaktach z administracją publiczną (lokalną / regionalną / centralną)
29.8. Inne, jakie? ……
29.9. Kontakty z lokalnymi organizacjami pozarządowymi w ogóle nie występują

Przyszłość spółdzielni

30. Czy spółdzielnia socjalna planuje w roku 2013 roku rozwój w zakresie działalności gospodarczej?

1. TAK → wskaż w jaki sposób? *(można zaznaczyć wiele odpowiedzi)*

30.1. rozpoczęcie aktywności w nowej branży
30.2. rozszerzenie oferty produktów/ usług w ramach obecnych branż działalności

30.3. nowe sposoby przepływu produktów/usług od spółdzielni socjalnej do nabywcy
30.4. pozyskanie nowych klientów
30.5. zastosowanie nowych sposobów rozpoznawania potrzeb rynku
30.6. inne (jakie?) .....

2. NIE

31. Czy spółdzielnia socjalna planuje w roku 2013 zwiększyć poziom zatrudnienia?

1. TAK → Proszę podać planowaną liczbę osób, które zostaną zatrudnione w 2013 roku .....

2. NIE

32. Jak widzi Pani/Pan dalszą przyszłość swojej spółdzielni socjalnej?

32.1. pozytywnie
32.2. raczej pozytywnie
32.3. raczej negatywnie
32.4. negatywnie